

ТОНГ ПОЛАДУЗИ

UZBEKISTON
RESPUBLIKASI
MILLIY KITOB PALATASI
INV. №

Ўзбекистон болалари ва ўсмирларининг газетаси

Газета 1929 йил 1 августдан чиқа бошлаган

№ 48-49 (6888-6889)
1998 йил 23 июнь, сешанба

Сотувда эркин
нархда

ҚИШЛОҚДАГИ УКАМГА МАКТУЪ

Тонг сахарда уйку элитса ҳам, хозир онам келиб барибир уйғотишини билиб секин кўзларини очмоққа бошлаган укам... Тушларида мени кўриб, ажабтовур туйғуни қалбчасида тўйиб, жовдира-ётган укам... Тошкент деган шаҳри азимда опаси борлигидан севиниб, таътилни шу шаҳарда ўтказишни мўлжаллаб, онамга муғомбирларча эркалик қилаётган подачи укам!

Молингни овози ширин хаёлларингни бузиб юбордими? Нега кўзларингни кат-

та-катта очяпсан. Тунда кўрган тушингни ўйлаясанми? Тушларингда мени кўрдингни? Нега кўзларинг пирпирайди. Ха, тушиндим... «Мақтабда яхши ўқимасанг, шаҳарга олиб кетмайман» деганим эсингга тушдими?

Ахир сен ўқишинг, кўп ўрганишинг керак! Биланман сенга ҳам қийин. Мол боқасан, ўт юласан, ковунтарвуз экилаётганда минг букилиб уруғ ташлайсан, отамни ёнида кетмон кўтариб юрасан. Мақтабга борасан. Битта ўқитувчинг дарс

ўтса, иккинчиси албатта касал бўлади. Чет тилини ўргатадиган ўқитувчинг фарзанд кўриб қолади-ю, чет-тили дарси футбол майдонида тўп тешиш билан алиштирилади. Кейин онам «Бу шароитда, сен айтган одам бўлолмайди, бор билими билан ҳам мактабнинг остонасидан у ёққа ўтолмайди» дейди. Рост. Аслиям шундай.

Биласанми, бу Ватан келажagini ойдин қилишинг учун аввал ўз келажагингни ёруғ қилмоғинг керак. Бунинг учун фақат ўқимок,

изламоқ керак. Ёлғиз илгина одамни бахтли қилади, баланд ва бой қилади. Менинг ақлигина укажоним! Сен буни отам айтиб берган эртақлардан ҳам биласанку, бироқ хаёт отам айтган эртақлардан бошқачарок.

Яна бир гапим бор эди, Сен кушларга, дарахтларга озор берма. Улар бизнинг дўстларимиз, сенинг дўстларинг. Сен ҳеч нарсага озор берма — озор топмайсан. Мен биланман, ишонаман, сенинг Ватан отлиғ озод юракчанг-

даги оқ кушлар — Ўзбекистон деб аталган. Озод юртимизга гўзал ва опшоқ тонглар ҳадя этиб учиб юрибди улар! Улар — тинчлик, ахиллик ва болалик рамзларидир.

Сен эса ёруғ кунларни қалбингга жо қилиб, мангу мухрлаш учун фақат ўқи, илм изла!

Сени янги манзиллар, муборак кунлар кутади. Вазифангни унутмасанг бўлгани, укажон!

ГУЛ ЖАМОЛ.

ЮРТБОШИМИЗНИНГ ВИЛОЯТЛАРГА САФАРИ

Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислоҳ Каримов кишлоқ хўжалигидаги ислохларнинг бориши, пахта ва дон етиштириш, гўза парвариши ва галла ўрим йиғими қандай бораётгани, соҳага таалукли янги қонунларнинг жойларда қай даражада татбиқ этилаётгани билан танишиш мақсадида 18-19 июнь кунлари Андижон ва Фарғона вилоятларида бўлди. Учрашувларда йўлбошчимиз эл-юрт учун, Ватан мафаати учун астойдил ишлаш лозимлигини яна бир бор таъкидлади. Шундагина мустақиллиқни иқтисодий жихатдан мустаҳкамлашга, халқнинг турмуш даражасини

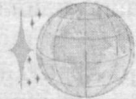
оширишга эришиш мумкин, - деди давлатимиз раҳбари.

КУЧ - БИЛИМ ВА
ПАФАККУРДА

Яқинда «Тафаккур» журнаlining 2-сони нашрдан чиқди. Унда мамлакатимиз Президенти Ислоҳ Каримовнинг журнал бош муҳаррирининг саволларига жавоблари эълон қилинган. Сухбатда жамиятимизнинг маънавий тараққиёти, тарихимиз ва келажагимиз билан боғлиқ долзарб масалалар, бугунги кунда замон ўртага қўяётган янги-янги муаммолар ҳақида давлатимиз раҳбарининг фикр-мулоҳазалари ўз аксини топган. Жумладан, суҳбат асосида юртбошимиз «9-15 - асрларда маърифатли дунё бухорийлар, фарғонийлар, хоразмийлар, берунийлар, ибн синолар, ул-

ғбекларни қанчалик иззат-иқром қилган бўлса, 21- асрда биз халқимиз, миллатимизга нисбатан ана шундай эҳтиромни қайтадан қўлга киритишимиз керак. Ўша даврда улуг аждодларимиз асос солган ва оламга донг таратган илмий мактабларини замонавий шаклда қайтадан тиклашимиз лозим. Такрор айтаманки, бунга

ХАФТАНИНГ

ЕТТИ КУНИ

таълим-тарбия тизимини тубдан ислоҳ қилиш билангина эришиш мумкин... Бу соҳадаги қадамларни тўғри қўя олсак пойдеворни мустаҳкам қилиб барпо этсак,

мен шунга ишонаманки, бугунги авлод унинг самарасидан баҳраманд бўлажак...», - дея таъкидлади.

ПРЕЗИДЕНТ ХУЗУРИДАГИ ҚАБУЛ.

Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислоҳ Каримов 16-июнь куни Япониянинг Хорижий иқтисодий ҳамкорлик Жамғармаси \ОИСФ\ вице президенти Томио Учидани қабул қилди. Сухбатда Ўзбекистон билан Япониянинг мазкур жамғармаси ўртасидаги ҳамкорлик алоқаларини янада ривожлантириш билан боғлиқ масалалар, янги лойиҳаларни амалга ошириш имкониятлари хусусида фикр алмашилди.

ДАМИРНИНГ ОЛТИН МЕДАЛИ.

Намангандаги ўзбек-турк лицейининг 10-синф ўқувчиси Дамир Шамсидинов яқинда Истанбулда бўлиб ўтган навбатдаги халқаро экология олимпиадасида иштирок этган эди. Қирқдан ортиқ иштирокчиларнинг илмий-амалий лойиҳаси орасида Дамирнинг суви булғатувчи моддалардан тозалаш муаммосига бағишланган иши энг яхши деб топилгани ҳақида хабар келди. Лицей ўқувчисига биринчи даражали диплом ва олтин медаль берилди. Шуни айтиш керак-ки, ушбу олимпиадада 25 давлатдан ёш экологлар иштирок этган.

2
ФАЗОГИРНИНГ ШОГИРЛАРИ

Бундан икки йил олдин республикамизда «8 Халқаро ёзги аэрокосмик мактаби»да республикамиз ва чет эллардаги иқтидорли ўқувчиларнинг ўн кунлик аэрокосмонавтикага оид мусобақалари ўтказилган эди, - дейди тўғарак рахбари Аҳмадjon Жўраев. - Ана шу мусобақаларга бизнинг туманимиздан ҳам иқтидорли ўқувчилар қатнашди. Мен ҳам улар билан тўғарак рахбари сифатида

Наманган туманидаги «Ёш техниклар» марказида ракетасозлик тўғараги бир неча йиллардан бери ишлаб турибди. Тўғарак аъзолари вилоят, республикада бўлиб ўтган мусобақаларда фаол қатнашиб, фахрли ўринларни эгаллашмоқда. Тўғарак машгулотлари ўтадиган хонада худди табиийдек ясалган турли кўринишдаги самолёт ва ракеталарнинг нусхалари чиройли териб қўйилган. Баъзилари хона шипига гўё учиб кетаётгандек ҳолатда жойлаштирилган.

иштирок этдим. Биз аэрокосмик мактабига борганимизда республикамизнинг ҳамма вилоятларидан ҳамда Покистон, Малайзия давлатларидан келган иқтидорли болалар бор эди.

Дастлаб мактабга келганларни гуруҳларга бўлишди. Ҳар бир гуруҳда 10-12 нафар ўқувчи уюшди. Эрталабдан то тушгача ракета ва самолётсозлик бўйича назарий билимлар ўқитилди. Дарсларни космонавт учувчилар В.А.Жонибеков, В.А.Ляхов ҳамда Солижон Шариповлар олиб боришди,

ЎЗБЕК
ПУЛИДАТИ
МАШГУЛОТ

Ахрорбек ТУРДАЛИЕВ, 13- мактаб ўқувчиси:

- Дарс давомида Солижон ака бир гапни такрорлардилар: «Космонавтикада фақат аъло баҳолар асқотади», дердилар. Улар машгулотларни ўзбек тилида ўтардилар. Ва бу соатлар бир умрга бизнинг қалбимизда сақланиб қолди. Дарслар ўтиб бўлингандан кейин, амалий машгулотлар ўтиларди. Космик ракеталарни, самолёт моделларини чизиш, яшаш бўйича мусобақалар ўтказиларди. Бўшаган вақтларимизда ўқитувчимиз Солижон Шарипов билан яна уч-

рашардик. Улар бизни кизиқтирган саволларимизга бажонидил жавоб берардилар.

Болалик йилларини ҳам гапириб бергандилар. Физика ва астрономияга кизиқтирган ўқитувчилари Рашида Кабировна Соколовадан жуда-жуда мамнун эканликларини ҳам айтган эдилар.

«СТАРТ» ТА ТАЙЁРЛАДИК

Нурилло ЙЎЛДОШЕВ, 22- мактаб ўқувчиси :

-Солижон акамизнинг буюк мутафаккирларнинг фикрларига йўғрилган суҳбат дарсларини мароқ билан тинглаганмиз.

Шу кунларда тўғаракимизда ракета моделини тайёрлаб7 уни йиғдик. Ва Солижон акамизнинг ғалабаси шарофига биз ҳам ўз кичик ракетаимизни учуриб, синаб кўрмоқчимиз. Дўстларим - 13-мактаб ўқувчиларидан Шерзод Йўлчиев, Сайдулло Худойбердиев, Мансур Мадумаров, Баходир Содиков, сингари иқтидорли болалар билан янги ракетаимизни «старт»га тайёрладик.

Ўйлайманки, бу ишимиз ўзининг яхши натижасини беради.

Биз тўғарак аъзолари Солижон Шариповдек аъло ўқишга, тўғаракка фаол қатнашиб, фазо сирларини ўрганишга ҳаракат қиламиз.

Абдуллажон ХОЛМИРЗАЕВ, Ўзбекистон журналистлар уюшмаси аъзоси.

АКАМ БЕРГАН СОВҒА

Мустақилликка эришганимиздан сўнг мамлакатимизга энг мукаммал ишланган чет эл асбоб- ускуналари қаторида фотоаппаратлари ҳам кириб келди. Шундан бўлса керак суратчилик билан шуғулланишни хошлаётган ёш хаваскорлар сафи яна ҳам кенгая бошлади. Айни таътил кунлари болалар мактабдан ташқари муассасаларда ўз вақтларини мазмунли

ўтказишарди. Қорақалпоғистон Республикаси Беруний туман халқ таълими бўлимига қарашли ўқувчи ёшлар техник ижодиёт марказидаги «Ёш сураткаш» тўғарагида ҳам болалар хамиша гавжум. - Менга акам тузилган кунимда янги фотоаппарат

ўзига яраша қийинчиликлари бор экан. Ёш сураткашларга бу соҳани меҳр билан ўргатишда тўғарак рахбари Хасанбой ака Бекимовнинг хизматлари катта бўлаяпти. Ўқувчиларда фотосанъатига қизиқиш ортса уларда юксак маънавий дид ҳам

савға килдилар, - дейди тўғарак аъзоси Баҳромжон. - Жудаям хурсанд бўлиб кетдим. Сабаби, суратга олишга кизиқардим. Буни сезган акам мени шу тўғаракка олиб келдилар. Хозирги кунда сураткашликнинг сирларини устозимдан ўрганаёпман, - Тўғаракка қатнашмасимдан илгари фотоаппарат бўлса, бас. Чикиллашиб суратга олавераман, деб ўйлардим, - гапга қўшилди Умид Қўчқоров. - Нотўғри ўйлаган эканман. Бунинг ҳам

шаклланади, дейдилар Хасанбой ака. Улар мактабларда «Ёш сураткашлик» тўғарагини ташкил этиш мавзудида қўлланма ёздилар. Шу кунларда нашр қилиниш арафасида. хаваскор сураткашларнинг ишларини тамоша қилдик ва сизларга ҳам айримларини хавола қилаёпмиз. **Ойбек РОЗИМОВ, Қорақалпоғистон Республикаси Беруний туманидаги ўқувчи ёшлар техник ижодиёти маркази услубчиси.**

ДОИРА

ДЎМ-ДЎМ...

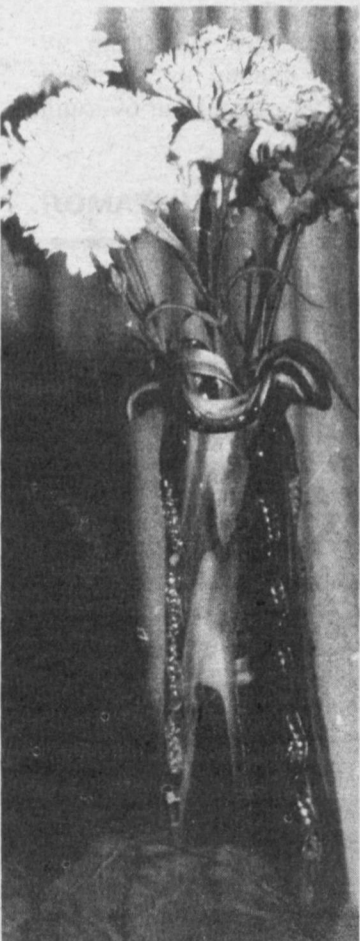
Боболардан мерос созлардан бири доирадир. Доира оҳанглари байраму тўй- томошаларга файз киритади. Бугунги кунда мазкур мусиқа асбобига қизиқиш болалар ўртасида ошиб бормоқда.

Бўстонлик туман маданият уйининг «Зарб» доирачилар гуруҳи газалкентлик эликка яқин мактаб ўқувчиларини ўз атрофига тўплаган. Улар ижросидаги дастурлар ранг- баранглиги билан кўпчиликнинг эътиборини тортмоқда. Гуруҳ таққинидаги қочиримларга бой усуллар якка ижрочининг бир неча доирани чалиш маҳорати олқишга сазовор бўлмоқда. Яқинда ижодий жамоанинг бадий раҳбарри Холмурод Хожижабборов сахналаштирган «Бизнинг уйда тўй бугун» деб номланган дастур билан мухлисларни хушнуд этди. Иштирокчилардан Собъиржон Эрناзаров, Шерзод Шимаев, Жавлонбек Оқабеков, Азиз Баротов, Ойбек Рустамов қабилар маҳорати тамошага ўзгача кайфият бағишлади.

ТАШОВУЛНИНГ ЮЛДУЗЛАРИ

Қуйи чирчиқ туманидаги Тошовул қишлоқ маданият уйининг «Юлдузлар» ашула ва рақс дастасига қатнашаётган ўқувчилар мафтункор концерт томошалари билан эл назарига тушмоқда. Уларнинг янги «Юлдузлар чирой очганда» деб номланган дастури ҳам олқишларга сазовор бўлди. Ёш истеъдод соҳиблари куй ва қўшиқлар, рақслар билан болалар шодлиғию истиқдол мадҳини яққол гавдалантириб бердилар. Гуруҳнинг бадий раҳбари Людмила Отажонова сахналаштирган дастурда ўзбек миллий рақслари, болалар ўйинлари асосидаги шодон рақслар, болалик қувончлари акс этган қўшиқлар ўрин олган.

Салоҳиддин СИРОЖИДДИНОВ

БОЛАЛИККА ҚАЙТГАНДАЙМАН, АЗИЗ БОЛАЛАР!

27-июнь—ўзбек матбуотчилари куни

—Фудбол майдонида фоторепортаж тайёрлаётган экан

Сизнинг кўнглингизни да ишлаб, бугунги кунда хушнуд этиш учун тева- рақ атрофимизда бўлаётган воқеаларнинг ҳаж- да нафақахўрлик гаш- тини сураётган Собир Холбеков ўзининг су-

—Болаликни жуда- ям яхши кўрсангиз керак-а?

—Албатта.Бутун ум- римни болалар ҳаёти би- лан боғладим. Мактаб директори, халқ таъли- ми ходими бўлиб бир неча йиллар ишладим.—Болажонлар учун шеър- лар ёздим, расмлар чиз- дим. Фақат оппоқ бу- лутлар каби болаларги- на беғубор бўладилар. Биласизми, одам ёши ўтган сари бола бўлиб бораверади. Мен ҳозир болаликка қайтгандай- ман.

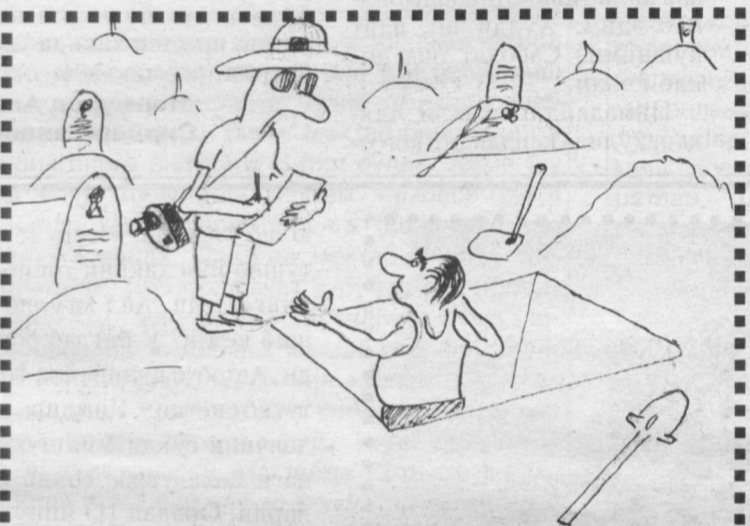
—Маъориф соҳаси- да ишлаганингизда болалар учун қандай ишлар қилдингиз?

—Бўка туманидаги мактабларни республи- каларга саёхатга олиб

етаклаб бораверади.«Тонг юлдузи» газетаси ҳам маълум маънода тар- биячидир.Унинг саҳифа- ларини варақлаб,бунга

—БИЗНИ ЯНА ТАНҚИД ҚИЛИБ ЁЗА- СИЗМИ Ё...

Жаҳон тарихида бунақа иш бўлмаган. Худо хоҳласа,бу жасоратингиз тилларда дoston бўлади.

вий, кулгили қилиб сиз- га етказиш ниятида тах- ририятимизга бир неча йиллар маориф соҳаси- ратлари билан кириб келдилар.Биз пайтдан фойдаланиб у кишини суҳбатга чорладик.

—Билмасдан фелътонни еб қўйибман

борардик.Фестиваллар, Эртақлар кечаси, Гул- лар байрамларини ўтка- зардик. Ҳамма қизғин ва жўшқин ишларни барпо этардик.

—Ўқитувчилик фа- олиятингиздан чи- қарган хулосангиз қандай?

—Ўқитувчилик энг олий касб. Бу касб эга- лари эртанги халқни тар- биялайди. Ўқитувчи бо- лаларни тарбиялаш би- лан бирга ўзини, оила- сини юксак мақсадга

—Матбуотга сув кетмайди.

яна амин бўлдим.27июнь матбуот ходимлари ку- ни.Ёш мухбирларнинг ёзишмалари кўнглимга ёруғлик солди.Мен бо- лажонларимизнинг ха- қикатпарвар,самимий инсон бўлишларини чин дилдан тилаб қоламан.—Хурматли мухбирчала- римизни байрам билан табриклаб,байрам ҳақидаги хазил чизги- ларимни уларнинг ҳук- мига хавола қилгим кел- ди.

—«Тонг юлдузига» тилакларингиз.

—Болаларга сеvimли бўлмоқ бахти тарк этма- син!

—РЕПОРТАЖИМИЗ ШАМОЛ ҲАҚИДА ША- МОЛ ТЕГИРМОНИДАН ОЛИБ БОРИЛАЯПТИ.

ҲАМРОҲИМСАН,МЕНИНГ ГАЗЕТАМ!

Мен жуда кўп вақтимни укам Сардор билан ўтказаман. Тоza ҳавода айланти- раман, китоблар ўқиб бера- ман,расмлар чизиб бераман.—Онамга ёрдам беришни, тўқишни, ширинликлар пи- ширишни ҳам жуда яхши кўраман.

Биз маҳалламиз қизлари ёзги таътил вақтида зерик- маслик учун «Балли қиз- лар», «Икбол» конкурсла-

ри, болалар билан қўшилиб эса «Кувноқ стартлар» му- собақалари ўтказиб турами- з.Дугоналарим билан бирга кўчамиздаги катта чинор со- ясида ўтириб газета ва жур- наллар ўқимиз.Айниқса се- vimли газетамиз «Тонг юл- дузи»ни орзиқиб кутамиз.—Ундаги «Тенгдошларинг ижоди», «Қулоғингга гапим бор», «Бувимнинг сеҳрли сандиғи» саҳифаларини

жуда қизиқиб билан мутоа- ла қиламиз.Бизнинг ёзги таъ- тилимизда энг яқин ҳамроҳ бўладиган—«Тонг юлдузи»!Матбуотчилар байрами яқинлашаётганини эшитиб, сени бизга тонг юлдузидай чарақлатиб етказиб бераёт- ган ижодкорларга раҳмат айтгимиз келди.Яна бир ян- гиликни айтиб қўяй.Макта- бимиздагилар ҳаммаси ҳам бирданига бир йилга обуна

бўлишга имкониятлари бўлмади Ўшалар орасида мен ҳам бор эдим.Суриштирсак газетга хатто бир ойга ҳам обуна бўлиш мумкин экан.—Мен яна сенга уч ой учун обуна бўлдим.Газетхон ду- гоналаримга «Тонг юлдузи» ни ўқиш учун ўзингизга им- коният яратинг дейман.Ўқи- мишли ўқувчиларнинг таъ- тили мароқли ўтади.

**Ҳафиза Очилова,
Мирзо Улугбек
туманидаги
49-мактаб ўқувчиси.**

ЮРАКЛАРНИ КАТТАЛАР БОЛАЛАР НИГОХИДА ПОКЛАР ҲАЛОЛЛИК

Жалол

МАГАЗИНЧИНИНГ ТОРОЗУСИ

Биз Гулистон шаҳрида яшаймиз. Уйимиздан бир бекат нарида катта озиқ-овқат магазини бор. Бу ерда Мехриддин амаки деган кекса киши ишларди. Хар гал уйдагиларнинг топшириғи билан бу магазинга кириб харид қилиб қайтарканман, бу амакининг қайтимни тўғри берганми ё йўқлигини санаб кўрганимда ҳисобга тўғри келарди. Шунинг учун ҳам кейинчалик уларга ишонганимдан қайтимни санамай-диган бўлдим.

Бир куни уйимизга узокда турадиган қариндошимиз

Болажонлар, сизнинг орзиқиб кутган сўлим таътилингиз ҳам бошланди. Ҳамма тенгдошларингиз кўнгли туссаган жойларда дам олишяпти. Қишлоқда яшайдиган баъзи тенгдошларингиз бўлса, мевалари гарқ пишган боғларда мириқиб ҳордиқ чиқаришади, меҳнат қилишади.

Сизнинг яқин дўстингиз бўлмиш «Тонг юлдузи» газетаси эса сиз учун таътилсиз хизмат қилаверади. Ўзининг маърифат дунёсига сизни тинмай чорлайверади. Унинг кейинги саҳифалари аввалгисидан ҳам қизиқарли ва самимий бўлади. Биз буни сиздан олаётган мактубларни ўқиётган вақтимиздаёқ ҳис қилдик.

Ҳозир ҳам эътиборингизга ҳавола этаётган мактубларни газетамизнинг энг яқин мухлислари—тенгдошларингиз ёзган.

Сиз ҳам энг яхши мухлис бўлишга ошиқинг: ўқинг, муҳокама қилинг, хулоса чиқаринг—бизга ёзиб юборинг.

меҳмон бўлиб келди. Уйда ширинлик тугагани учун онам мени дархол магазинга юборди. Магазинда ёшроқ амаки ишга келган экан. Негадир унинг кўзлари менга ёкмади. Мехриддин амакининг кўзларига ўхшамагани учун бўлса керак. Мен икки килограмм янги чиққан шоколаддан олиб, пулини тўлаб, қайтимини олиб қайтдим. Одатим бўйича қайтимни санамадим. Меҳмон ая билан гаплашиб ўтирган

онамни чакириб, харид қилган ширинлик билан қайтимни кўлларига топширдим. Меҳмон кетгач, онам мени ёнларига чакириб:

«Янги хунаринг муборак бўлсин, ўғлим, сендан буни кутмагандим»,-дедилар дабдурустдан. Мен хайрон эдим. Кейин онам ёлғон гапириш, кўли эгрилик каби одатларнинг ёмонлиги ҳақида гапир кетдилар. Суриштирсам гап кеча қилиб келган харидим устида кетаётган экан.

Гарчи қайтимни санамай онамга берсамда, янги магазинчи менга тўғри ҳисоблаб берган, деб ўйлаган эканман.

Онамнинг ҳисоблашлари-ча қайтим юз сўм кам эмиш, қолаверса шоколад ҳам икки килога етмас экан. Мен онамни ўзимнинг ҳақлигимга қандай қилиб ишонтаришни билмас эдим. Худди шу пайт кўшнимиз Сабохат она чиқиб қолди.

Нимадандир жахли чиққан, кўлида қандайдир қоғоз-

га ўралган нарсаси. У онамни кўра солиб: «Худодан кўркмайдиган қанақа виждонсиз одамлар бор-а, кўшнижон-деди ёрилиб-биласизми, кўрпа-кўрпача қилиш учун кеча магазиндан 10 метр чит газлама олган эдим, кўлинг сингур, шунақаям тез ўлчадики, санолмай қолдим-а. Тўғри ҳисоблагандир, деб бугун ўлчаб кўрсам, нақ бир ярим метр кам чиқаяпти»,-дея яна қарғанди. Онам ҳамма нарсани тушунгандай, мен томонга қаради-ю хижолат тортгандай бўлди. Секин-аста бутун кўчамиз аҳолиси янги келган магазинчи Жалол аканинг виждонсизлигидан куйиниб гапирадиган бўлди. Ҳатто маҳалла оксоколи бошчилигида комиссия тузиб, тафтиш ҳам қилишди, лекин тарозидан ҳам, бошқа нарсадан ҳам айб топишолмади. Қизиқ, Жалол аканинг тарозуси эгасининг чилдирмасига қачонгача ўйнаркин? Яна бир нарсаси. Жалол ака ўғиллари ота бўлиб қандай насихат қиларкин: ўғлим виждонли бўл, хамиша тўғри бўл, дермикан, ёки ҳамма жойдан хар қандай йўл билан бўлмасин пул топишни ўрган, виждон ҳақида ўйлаб ўтирма, дермикан?!...

**Нормурод Алиев
Сирдарё вилояти**

АВТОБУСДАГИ ВОКЕА

Мен Азизобод деган қишлоқда яшайман. Салима холам Бухоро шаҳрида яшайди. Таътил бошлангани учун дам олиб, айланиб келишга бобжоним билан Бухорога, холамларниқига бормоқчи бўлдик. Қизилтепа-Коган йўлида қатнайидиган автобусларнинг бирига чиқдик. (Аслида мен бу воқеа ҳақида ёзмоқчи эмас эдим. Аммо кўзим олтидан кичкина боланинг зорланиб йиғлагани кетмагани учун ёзишга мажбур бўлдим.)

Автобус жонвор хар бешминутда бекатсиз ҳам тўхтайверади.

Бунинг устига ниҳоятда эски, юрганга шунақанги шарақлайдики шовқиндан бошинг ёрилиб кетай дейди. Қайсидир жойдан автобуска ёш боласини кўтарган она чиқади. Кўринишидан юзларидан самимийлиги, меҳнатқашлиги билиниб турган она бекатига яқинлашган сари нима учундир безовталана бошлади. Бир пайт хайдовчига акажон, қопчи-

фим уйда қолибди-ку, мен автобусингизни таниб олдим, хўп десангиз қайтишингизда худди шу бекатда сизни кутиб тураман, йўл ҳақини албатта тўлайман,-деди.

Хайдовчи амаки бўлса оғизга олиб бўлмайдиган сўзлар билан аёлни сўқди. Кейин эса: «Мен сендакаларга ишонмайман болангни гаровга ташлаб, тезроқ тушиб йўл пулини топиб келсан»-деди. Менинг меҳрибон бобжоним, хайдовчига: «Кўйинг, ука, ёш боласи бор экан, кийнаманг, мана мен бераман ўш пулни»,-дедилар. «Хайдовчи амаки бўлса, жеркиб: «Сиз, жойингизга ўтиринг бобой»-деди. Бутун автобус ичидаги йўловчилар шофёрни инсофга чақирмоқчи бўлдилар. Аммо у ўзини кўрсатгани келган бир сўзли одамдай гапидан қайтмади. Бечора она бўлса, нима қилишни билмай, жовдирайди. Охири хайдовчи ўз сўзида туриб олиб, ёш гўдакнинг чинқириб йиғлаганига қарамай, онасининг кўлидан

—Дадам қачон келадилар?

юлиб олди-да: «қани тезроқ тушиб йўл ҳақини топиб келинг»-деди. Аёл югуриб тушиб кетди. У йиғлаб борарди. Автобус ичини гала-говур тутиб кетди. Кимдир хайдовчини сўқди. Унинг кўлидаги бола уввос солиб йиғларди. Орадан 10 минутлар чамаси вақт ўтгач, ҳалиги она пайдо бўлди. У йўл ҳақини хайдовчига қўрқаписа узатиб боласини олди-ю, кўксига босиб хўнграб йиғлаб юборди.

Автобусчи амаки бўлса, ўзининг қилган «жасоратидан» хурсанд эди. Мана шундай қилиб, буларнинг кўзини мошдай очмасанг, бўлмайди»-деди у ўлганнинг устига тепкан қилиб. Автобус юриб кетди. Бекатда боласини кучоқлаганча ҳалиги аёл йиғлаб қолди. Менинг ҳам ўша бекатда тушиб қолгим келди. Аммо буни бобжонимга айтолмадим.

**Фарангиз Шабанова
Навоий вилояти,
Қизилтепа тумани.**

СОЖИДА КЕНОЙИМ

оиласида катта тўполон бўлди. Анча олдин Туроб тоғам машина сотиб олган эди. Хасатгўй Сожида кенойим кичкина кенойимга: «Туроб машина олгандан буён, бошқача бўлиб қолган, сезмаясизми?»-дейдиган одат чиқарди. Хар куни хархил ғийбат.

Бир кун Гулчехра кенойимга: «Сиз билмайсиз, Туробнинг яна бошқа жойда оиласи бор»,-деган гапини

олиб келибди.

Ҳамма ғийбатларга кўнликан кичкина кенойимга бу гап ортиқчалик қилиб, ишдан чарчаб келган Туроб тоғам билан қилибди жанжални... Бечора тоғам бўлса, қанча ҳаракат қилмасин, бу гапнинг ёлғонлигини тушунтиролмади. Шундай қилиб икки боласи билан Гулчехра кенойим онасиникига кетди. Сожида кенойим бўлса, Туроб тоғамга: «Кўйинг, орка-

сидан бориб, йигитлик шаънингизни ерга урманг. Ўзи хотинингиз анча енгилтак эди, сиздан яшириб юрвдим»,- дея гўё тасалли берибди.

Онам билан дадам тоғамнинг оиласини яраштирмоқчи бўлиб қанча уринишди. Лекин бўлмади. Чунки икки томонни ҳам Сожида кенойим ўзининг ғийбатлари билан заҳарлаб бўлган эди.

Яқинда уларнинг оиласи ажралиб кетди. Уларнинг икки боласи тирик етим бўлиб қолди.

Туроб тоғам бўлса, хозир ичкиликка берилиб кетган.

Ишдан ҳайдалди. Яқинда машинасини ҳам сотди. Сожида кенойим бўлса ҳеч нарсани кўрмагандай, ич-ичидан хурсанд юрибди. Авваллари тоғамларниқига бориб, уларнинг катта боғларида мазза қилиб дам олиб қайтардим. Энди эса Сожида кенойимни кўрмаслик учун ҳеч ҳам боргим келмайди. Чунки уларни жуда ҳам ёмон кўраман.

**Халоват Шодмонова
Қашқадарё вилояти,
Шахрисабз шаҳри.**

Менинг икки тоғам бор. Катта тоғам Акмал инжинер бўлиб, кичкинаси Туроб эса доктор бўлиб ишлайди. Иккаловсининг оиласи ҳам бир ховлида яшайди. Ховлилари жуда кичик, икки оилага етарли. Шунга қарамасдан уларнинг орасида тез-тез жанжал чиқиб туради. Катта кенойим бозорда майда-чуйда сотади, кичик кенойим тикувчи. Сожида кенойим (каттаси) анча зардали хотин. Гулчехра кенойим эса ширин сўз аёл. Яқинда Туроб тоғамнинг

ЁШ ИҚТИСОДЧИ

YOSH IQTISODCHI

“Тонг юлдузи”га илова
иқтисодий газета

Бўздаги бир мактабда

ИҚТИСОДИЙ ТАЖРИБА

Иқтисод. Бу сўзни ҳар ким ҳар хил тушунади. Умуман иқтисоднинг турли шакллари мавжуд. Масалан, бозор иқтисоди, оила иқтисоди, товар иқтисоди ва ҳоказолар. Бозор, оила, товар иқтисодлари кўпчилик учун деярли маълум нарса. Аммо биз бугун мактаб иқтисоди ҳақида бир оз тўхталиб ўтмоқчимиз. Хўш, мактаб иқтисоди, ўз ўзини бошқариш деганда биз нимани назарда тутяпмиз?

Бўз тумани, А.Навоий номли жамоа хўжалиги ҳудудида жойлашган 2-ўрта мактаб ўқувчилари мактаб иқтисодиёти, яъни ўзини ўзи бошқариш усулини туманда биринчи бўлиб амалда синаб кўрган мактаблардан бири. Мактаб биноси ишга туширилганига эндигина 6 йил бўлди. Аммо шу қисқа вақт мобайнида мактаб жамоаси кўзга кўринарли тадбирларни амалга оширишга муваффақ бўлишди. Дастлаб мактаб биноси жиҳозланмаган, атрофи фақат қуруқ ердан иборат жой эди. Аҳил жамоа, хусусан тадбиркор ўқувчилар хоналарни жиҳозлаш, мактаб атрофини гулзорга айлантириш, турли хил мевали кўчатлар ўтказиш каби ишларда ҳеч кимдан ҳеч қандай моддий ёрдам сўрамадилар. Нега дейсизми, албатта ажабланарли. Мактабда 12 та синф мавжуд. Унда жами 420 нафар ўқувчи таълим олади. Булардан 240 нафари ўғил болалар. Қизиғи шундаки, бу мард ўғлонлар меҳнат дарсларида ва дарсдан бўш вақтларида мактабга қарашли ерни чопиш, экин-тикин ишларини олиб бориш, мевали кўчатларни ўтказиш ишларини ўзлари бажаришди. Улар ўтган 2 йил вақт мобайнида полиз маҳсулотидан 20 минг соф фойда ва шунга яраша даромад олишди. Қизлар ўтказган гул кўчатлари ва ниҳолларга қараб кишининг кўзи қувнайди. Синф хоналар ва заллар замонавий жиҳозлар билан шинам орасталанган. Ҳамма шод, камчиликлар йўқ. Ҳавас қилса арзигулик маскан.

Мана шундай қилиб улар мактаб иқтисоди, ўз ўзини бошқариш усулини ўзлаштираётқандалар.

А. КОМИЛОВА.

Хабарингиз борми?

ХАТЖИЛДЛАРДА - БОБОЛАРИМИЗ СИЙМОСИ

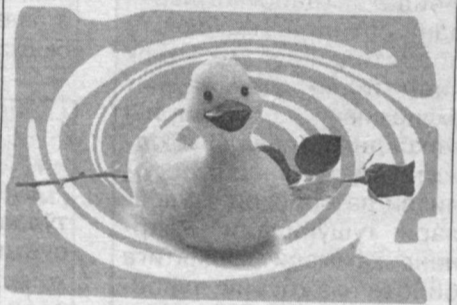
Ҳаётимизнинг ҳар бир жабҳасида ўзлимиз, миллийлик тобора кенгроқ ўрин олаётир. Жаҳон андозаларига мос хатжилд (конвертлар)имиз аллақачон халқаро миқёсда ҳам яхши кутиб олинди. Негаки аввалги хатжилдларга солинадиган мактубларни ҳар тарафлама буклаш талаб этиларди. Ўзимизнинг янги конвертларда мактубларнинг бели синмайди. Яйраб кетади.

Яқинда хат-алоқа тизимида яна бир қатор ўзбекона нақшлар жорий этиладиган бўлди: “Ўзбекистон маркаси” ҳиссадорлик жамияти буюк аждодларимиз - Ал-Бухорий, Ал-Фарғоний, Камолитдин Беҳзод ва бу йил 170 йиллик тўйи нишонланадиган Бердах сиймолари туширилган маркалар туркумларини чоп этишга қарор қилди. Шунингдек, “Алпомиш” достонининг қахрамонлари ва сюжетида алоқадор суратлар, “Шарқ тароналари” халқаро фестивали манзаралари акс этган чиройли расмлар ҳам хатжилдларимизга кўрк бағишлайдиган бўлди.

“Амаки, мени мана шундай қилиб сувратга олинг”

ЮМШОҚ ЎЙИНЧОҚЛАР, БЕЖИРИМ БУЮМЛАР ИЖОДКОРИГА ХАЛҚАРО МУКОФОТ ТОПШИРИЛДИ

Нафис пластмасса идишлар, бежирим стол-стуллар бугун юртимизнинг ҳар бурчида одамларга беминнат хизмат қилаётир. Юмшоқ ўйинчоқларнинг рангинлиги, ёқимлилигини айтмайсизми?! Ошхона жиҳозлари, орасталик-озодалик буюмлари тўпламларининг кўриниши кўркам, фойдаланишга қулай, кўлами ихчам, нархи нисбатан арзон. Бунда қулай, харидоргир фазилатлар ватанимизда ишлаб турган “Совпластитал” Ўзбекистон-Италия қўшма корхонаси маҳсулотларига хос.

Мазкур қўшма корхонада ишлаб чиқарилаётган пластмасса буюмларнинг обрўси металл ва чинни буюмлар қадридан ҳам юракка яқин бўлиб қолгани сир эмас. Шунинг учун ҳам бу йил “Совпластитал” Американинг “Юқори сифати учун” деб номланган халқаро мукофоти билан тақдирланди.

Азиз болалар! Хонадонингиздаги буюмларга, ҳатто ўқув қуролларингизга синчиклаб назар солсангиз, бу қўшма корхонамизга нисбатан хурматингиз янада ортиши шубҳасиз.

ЕТАКЧИ ШУНДАЙ БЎЛИШИ КЕРАК

Нилуфар 5- “В” синфда ўқийди.

Унинг ҳаммиша порлаб турувчи кўзлари, юзидаги шўхлик ва шаддодлик аломати ўзига жуда ярашади. У оилада ёлғиз қиз бўлганлиги сабабли, анча эркин ўсган. Шунга қарамай, Нилуфар ҳар бир ишни тез ва пухта бажаради. Ўқитувчилари ва синфдошлари орасида ўзига яраша ўрни бор.

Нилуфар синф бошлиғи, яъни етакчиси. У ўқишда, жамоат ишларида фаол қатнашади. Баъзи бир ўқувчилар, муаллимлар Нилуфарга ҳавас қилишади. Унинг эркин фикрлаши, синфдошлари билан муомаласи, айниқса, етакчилик борасида олиб борадиган ишлари ўзига хослиги билан ажралиб туради. Ҳозир бошқа баъзи бир синф бошлиқлари фақат номгагина иш қилишади. Лекин Нилуфар бошқача. Келинг, яхшиси бу гапларимизни исботи сифатида у билан бўлган суҳбатимизни баён қиламиз.

- Нилуфар, мучалингиз нима?
- Куён.
- Мучалингизни ўзингизга мос деб ўйлайсизми?
- Мучалим табиатимга тўғри келса керак, яна билмадим.
- Куённи беозор, тиним билмайдиган жонивор дейишади. Сизни анча шўх дейишди?
- Ҳа, мен эрка ўсганман, шаддодлигимни тан оламан. Мен ҳеч нарсдан кўркмайман. Айтадиган гапим, қиладиган ишим аниқ, нимадан кўрқай.
- Ҳа, тўғрилиқ яхши фазилат. Нилуфар, мана сиз синфингизнинг етакчиси экансиз. Нима деб ўйлайсиз, етакчи қандай бўлиши керак.
- Ҳар бир синфни етакчиси бўлади. Етакчи бу синф раҳбарининг ишонган дўсти бўлса керак. Мактабда ҳар хил воқеалар бўлиши мумкин, ташкилий ишлар, синф мажлислари. Шундай пайтларда етакчи яхши фаол бўлса, бошқалар ҳам унга кўшилиб тенг ҳаракат

қилишади.
- Синфдошларингиз билан урушмайсизми?
- Йўқ, улар билан жуда яхшиман. Биз ҳамма ишни бирга ҳал қиламиз.
- Ташкилий ишларда-чи? Ҳозирги кунгача қандай ишларни бажардинглар?
- Биз шанбаликларда яхши қатнашдик. Қизлар кўча супуришди, гул экишди. Ўғил болалар ерларни текислаш, кўчат ўтқозишда акаларига ёрдам беришди.
- Синф мажлиси ҳам ўтказиб турасизларми?
- Ҳа, синф раҳбаримиз билан тез-тез йиғилиш ўтказиб тураемиз.
- Нилуфар, ўқитувчилар билан тил топишолмай қолган вақтлар бўлганми? Уларни тўполон қилиб хафа қилмайсизларми?
- Йўқ, устозларимизни ҳурмат қиламиз. Айниқса, директоримиз Азимжон ака Бекмирзаев биз билан одоб-ахлоқ, ўқишимиз ҳақида суҳ-

батлашиб туради. Улар бизни ўз фарзандидек кўради.

- Нилуфар, энди оилангиз ҳақида ҳам гапириб беринг?

- Биз оилада 5 кишимиз. Ойим, дадам, икки акам ва мен. Ойим врач, дадам турли шаҳарларга юк олиб боради. Катта акам Фарғонада ўқийди, кичиги ҳозир лицейда.

- Кўпчилик қизлар она касбини танлашади. Сиз ким бўлмоқчисиз?

- Ҳа, мен врачлик касбини яхши кўраман. Онам сингари врач бўлишни орзу қиламан.

- Раҳмат Нилуфар. Сизга ўқиш ва ишларингизда муваффақиятлар тилайман.

Нилуфар билан суҳбатимизни яқунлар эканман, унинг болаларча самимий, беғубор ўй-фикрларини эшитиб, ўйлаиб қолдим. Қани энди ҳамма синф бошлиқлари ҳам шундай бўлса. Ажаб эмас, бу жасажжи қизалоқ келажакда ўз касбининг моҳир устаси, тадбиркор раҳбар бўлиб етишса.

Адолат КОМИЛОВА.

КОРХОНА СОЛИҒИ

КОРХОНАЛАР СОЛИҚЛАРИНИНГ МОҲИЯТИ НИМАДАН ЇБОРАТ?

Корхоналар ўз фаолиятларини бажариши туфайли албатта фойда ёки даромад олишлари шарт. Корхоналар солиқлари деганда уларнинг олган фойда (даромад)ларидан, сотилган маҳсулоти оборотидан ва мол-мулк қийматидан умумжамият эҳтиёжини қондириш мақсадида давлат бюджетига ўтказиладиган солиқли ва солиқсиз тўловлари тушунилади. Уларнинг ҳаммаси моҳиятига биноан мажбурий тўловлардир. Корхоналар солиқлари ўз моҳияти жиҳатидан яратилган соф даромаднинг ҳамда маҳсулот қийматининг бир қисмини корхона билан давлат ўртасидаги қайта тақсимлашни ифода этувчи иқтисодий, мажбурий пул муносабатларидир.

БЮДЖЕТ ДАРОМАДЛАРИНИ ТАШКИЛ ЭТИШДА КОРХОНАЛАР ТўЛАЙДИГАН СОЛИҚЛАРИНИНГ РОЛИ ҚАНДАЙ?

Республикаимиз мустақиллигининг кенгая бориши ва бозор муносабатларининг тўлиқ мустақамлана бориши билан корхоналар солиқлари давлат бюджетни даромадларининг ҳал қилувчи манбаига айланиб бормоқда. Илгари хилма-хил солиқсиз тўловлар ўрнини, маъмурий-буйруқбозлик даврига хос тўловлар ўрнини қонуний, демократик солиқли тўловлар эгаллаб бормоқда. Натижада давлат бюджетни даромадларидаги солиқли

тўловлар салмоғи ошиб бормоқда. Масалан, Ўзбекистон давлат бюджетни даромадида 1993 йилда корхоналар солиқлари салмоғи қарийб 65 фоизни ташкил этган бўлса, 1996 йилда бу салмоқ 82 фоиздан ортиқ бўлди.

Демак, давлат бюджетни даромади таркибида ҳал қилувчи манбаа ролини корхоналарнинг фақатгина солиқли тўловлари бажарар экан. Ваҳоланки, корхоналар бир қатор солиқсиз тўловларни ҳам тўлайдилар.

КОРХОНАЛАРДАН ОЛИНАДИГАН СОЛИҚЛАР ҚАНДАЙ ТАРТИБДА БЮДЖЕТГА ЎТКАЗИЛАДИ?

Бунда корхонаниннг счётидан тўлов суммаси ўчирилиб, бюджет счётига ўтказилади. Бу ерда корхоналар учун ҳисоблашиш ҳужжатлари бўлмиш тўлов топшириғидан фойдаланилади. Корхоналар ўз вақтида солиқларини тўламасалар 3 кун ўтиши билан солиқ идоралари боқимандани ундириш учун инкассо талабномаси қўллаш йўли билан тўлов ундирилади. Агар ортиқча солиқ тўланган бўлса-ю, уни бюджетдан қайтариб олиш лозим бўлса, унда бюджет счётидан маб-

лағ ўчирилиб, корхона ҳисоб счётига ўтказилади.

Тўловлар дастлаб бўнак (аванс) тариқасида, сўнгра чорак (баъзан ой ва йил) ўтиши билан ҳисобот йили якунига қараб қайта ҳисобланади.

Бундай тартиб жуда тежамлидир. Чунки бу усулда миллиард-миллиард сўмлаб нақд пулларни тўплаш, уларни махсус кўриқловчи соқчилар билан кўриқлаш, махсус машиналарда кўриқловчилар билан ташиш ва сейфларда сақлашга ҳожат йўқ.

КОРХОНА ФойДАСИГА СОЛИҚ ДЕГАНДА НИМАНИ ТУШУНАСИЗ? НИМА УЧУН ДАРОМАД СОЛИҒИДАН ФойДА СОЛИҒИГА ЎТИЛДИ?

Фойда солиғи - бу корхона, бирлашма ва ташкилотларда яратилган соф даромаднинг бюджетга жалб қилинадиган қисмидир. Амалиётда фойда солиғи деганда фақат фойданиннг ўзидан олинадиган солиқ тушунилмастан, балки ҳар хил бошқа даромадлар, шунингдек бошқа корхоналар фаолиятида ҳиссали қатнашишдан олинган даромадлар ҳам тушунилади. Фойда солиғида солиқ объекти бўлиб, асосан фойда ҳисобланади. Унга қатъий солиқ ставкаси белгиланган бўлиб, анчагина кам ставкада солиқ тўлаш имконияти ҳам бор. Масалан, корхоналар

умум ишлаб чиқарган ва сотилган маҳсулотлар ҳажмидан 30 фоиздан кам бўлмаган миқдорда экспортга товарлар сотилганда солиқ ставкаси 2 марта камайтирилиб (18,5 фоиз) тўлаш мумкин.

Даромад солиғида эса солиқ объекти бўлиб, ялпи даромад ҳисобланади. Бу ерда иш ҳақи фонди ҳам бошқа даромадлар билан қўшилиб солиқ объектига кириб кетади. Демак, бу тартибда корхонаниннг тўлаши лозим бўлган солиқ суммаси кўп бўлади. Бундай ҳолда корхона баъзан фойдаси бўлмаса ҳам меҳнат ҳақи фонди

харажати ҳисобига солиқ тўловчи бўлиши мумкин. Бу ўринда фойда солиғини корхонаниннг молия фаолияти якунига боғлиқ солиқ ва маҳсулотни ишлаб чиқаришни, уни четга экспорт қилишни рағбатлантирувчи солиқ десак бўлади.

Фойда солиғи бизнинг амалиётимизда янгидан жорий этилган прогрессив солиқдир. Даромад солиғидан фойда солиғига ўтишлик жаҳон солиқ андозасига яқинлашиш ва ҳақиқий олинган фойданиннг солиқ тўлашининг иқтисодиёт учун афзалликларидан келиб чиқади.

ФойДА СОЛИҒИ ТўЛОВЧИЛАР ҚАНДАЙ ГУРУҲЛАРГА БўЛИНАДИ?

Ўзбекистон Республикаси солиқ қонунчилигига қараганда, фойда солиғи тўловчилар икки гуруҳга бўлинадилар:

- * Ҳуқуқий шахслар;
- * Ҳуқуқий шахс бўлмаган корхона ва ташкилотлар.

Биринчи гуруҳга ҳуқуқий шахс бўлган мулкчилик шаклидан қатъи назар барча корхоналар, ташкилотлар, шунингдек бюджет ташкилотлари (даромадлар ва харажатлар сметаси) бўлган муассаса ва ташкилотлар киради.

ва ташкилотлар филиаллари, ваколатхоналар ва уларнинг алоҳида бўлимлари киради.

Фойда солиғи тўловчиларни соҳалар, тармоқлар бўйича, яхни саноат, қишлоқ хўжалиғи, транспорт, қурилиш, илмий ташкилотлар, воситачилик ташкилотлари ва ҳоказолар бўйича ҳам гуруҳлаш мумкин.

Солиқ тўловчилар фойда солиғи бўйича асосан тўғридан-тўғри ўзлари бюджет билан ҳисоблашадилар. Аммо марказлашган тартибда ҳам бюджет билан ҳисоблашадиган корхона, ташкилотлар ҳам мавжуд. Уларнинг рўйхатини республика Молия вазирлиғи ҳар йили бюджетни тасдиқлаш пайтида белгилайди.

КОРХОНАЛАР ФойДАСИДАН ИНВЕСТИЦИЯГА САРФЛАСА, СОЛИҚДАН ИМТИЁЗ БОРМИ?

1996 йилдан бошлаб корхоналар фойдасидан инвестицияга сарфланса, яъни янги қурилишлар, ишлаб чиқаришни кенгайтириш ва реконструкция қилишга ва шу мақсадлар учун олган кредитни қайтаришга сарфланган сумма солиққа тортиладиган базадан юз фоиз камайтирилиши мумкин. Лекин ҳамма фойдадан бериладиган имтиёзлар имтиёзсиз ҳисобланган солиқ суммасининг ярмидан ошиб кетмаслиғи шарт.

ХУСУСИЙ КОРХОНАЛАРГА ФойДА СОЛИҒИДАН ҚАНДАЙ ИМТИЁЗЛАР БЕРИЛАДИ?

Хусусий корхоналар ҳам 1996 йилдан бошлаб фойдага солиқ тўлайдиган бўлдилар. Шунинг учун бу корхоналарга ҳам фойда солиғидан бериладиган ҳамма имтиёзлар тегишлидир. Лекин хусусий корхоналар

қишлоқ хўжалик маҳсулотларини ишлаб чиқарса ва қайта ишласа, халқ истеъмол товарлари ҳамда қурилиш материаллари ишлаб чиқарса, ташкил этилган кундан эътиборан икки йилга солиқдан озод этилади.

КОРХОНАЛАРИНИНГ ҚАНДАЙ СОЛИҚЛИ ВА СОЛИҚСИЗ ТўЛОВЛАРИ МАВЖУД?

Корхоналарнинг солиқли тўловлари таркиби ва структураси куйидагича:

Таркиби: Давлат бюджетни умумий даромадидаги салмоғи, фоиз.

- * Кўшилган қиймат солиғи; 22
- * Фойда (даромад) солиғи; 25,6
- * Акциз солиғи; 28,4
- * Мол-мулк солиғи; 2
- * Ер солиғи; 4
- * Транспорт эгаларидан олинадиган солиқ; ...

* Кондан фойдаланганлиғи учун солиқ; ...

Корхоналарнинг солиқсиз тўловлари таркиби ва структураси куйидагича:

Таркиби: Давлат бюджетни умумий даромадидаги салмоғи, фоиз.

- * Божхона божи; 2,3
- * Давлат божи; ...
- * Сув ҳақи тўлови; ...
- * Бюджетдан ташқари фондга тўланадиган моддий-хомашё базасини тиклаш фондига ажратма; ...
- * Иш ҳақи фондидан ижтимоий суғурта фондига ажратма; ...
- * Касаба уюшмалари федерацияси кенгашига ажратма;
- * Бандлик фондига ажратма ...

Солиқли тўловларнинг солиқсиз тўловлардан фарқи шундаки, улар қатъий белгиланган бўлади ва узоқ давр ичида ўзгармасдан амал қилади.

Унинг ставкалари, объекти ва бошқа кўрсаткичлари Олий Мажлис томонидан белгиланган бўлади.

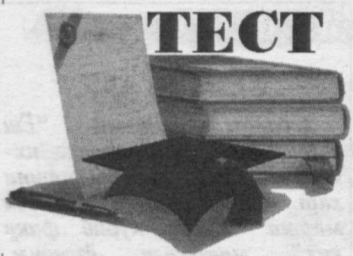
Солиқсиз тўловлар эса нисбатан қисқа муддатларга чиқарилган бўлади. Улар тез ўзгарувчан ва асосан давлат ташкилотларининг бажарган хизматлари учун ҳақ характериға эға бўлади.

КОРХОНАЛАР ФойДАСИДАН ИЖТИМОИЙ СФЕРА ОБЪЕКТЛАРИНИ САҚЛАБ ТУРИШГА САРФЛАСА СОЛИҚДАН ИМТИЁЗ БЕРИЛАДИМИ?

Корхоналарнинг фойда ҳисобидан ижтимоий сфера объектларини (болалар боғчалари, соғлиқни сақлаш муассасалари, дам олиш уйлари, қариялар уйлари, мактаблар ва мактабгача болалар муассасалари ва бошқалар) сақлаб туришга сарфланган сумма смета харажатлари атрофида солиққа тортиладиган базадан камайтирилади. Демак, солиққа тортилмайди. Маҳаллий ҳокимлар белгилаб берган меъёр (смета харажатлари)дан ошириб фойдадан харажат қилинса, фойданиннг бу қисми умумий тартиб билан солиққа тортилади.

ТЕСТ

ЎЗБЕК ТИЛИДАН

Инсон тирик экан, ҳеч қачон умидсизланмаслиги керак!

Юқоридаги гапда тўлиқсиз феъл қайси туркумга оид сўз билан бирга қўлланган?

- а) от;
- в) равиш;
- с) сон;
- д) олмош;
- е) сифат.

ЎЗБЕК АДАБИЁТИДАН

“Юлдузли тунлар” романидаги Бобурнинг садоқатли беклари:

- а) Хўжа Абдулла, Аҳмад Танбал;
- в) Қосимбек, Бойсунқур Мирзо;
- с) Хонқулибек, Мулла Фазлиддин;
- д) Хўжа Абдулла, Қосимбек;
- е) Узун Ҳасан, Аҳмад Танбал.

МАТЕМАТИКАДАН

Бир комбайн даладаги ҳосилни 15 соатда, бошқаси эса шу ҳосилни 10 соатда йиғиб олиши мумкин. Иккала комбайн биргаликда ҳосилни қанча соатда йиғиб олиши мумкин?

- а) 7
- в) 8
- с) 5,5
- д) 5
- е) 6.

ТАРИХ БЎЙИЧА

1. Мустақил Ўзбекистоннинг ташқи сиёсати қандай принципларга асосланган?

- а) куч ишлатмаслик, бошқа давлатларнинг ички ишларига аралашмаслик;
- в) мустақил Ўзбекистон манфаатларидан келиб чиққан ҳолда халқаро ҳуқуқнинг ҳамма қабул қилган принциплари ва нормаларини сақлаш;
- с) чегараларни бузмаслик, тортишувлар ва муаммоларни тинчлик йўли билан ҳал этиш;
- д) фақат А ва С;
- е) юқоридагиларнинг ҳаммаси.

Наботот саҳовати

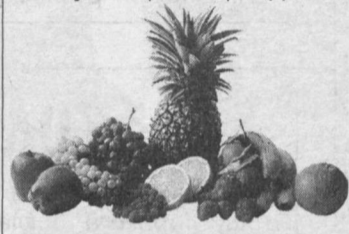
ШОТУТ

Олимларнинг фикрича, шотут таркибида инсон саломатлиги учун зарур витаминлар, фойдали кислоталар ва минерал тузлар, микроэлементлар ва углеводлар бор. У халқ табобатининг муҳим дориворларидан бўлиб, томир, қон босими, юрак, буйрак, ичак, ошқозон, томоқ, тиш, милк касалликларини даволашда ишлатилади.

Саноатда шотутдан турли кондитер маҳсулотлари, озиқ-овқат, дори-дармонлар олиш имкони бор.

Фойдали маслаҳат

Мураббларни шиша ва чинни идишларга солиб, оғзини ёғлиқ-шилдирак (пергамент) қоғоз билан маҳкамлаб ёпиб, қуруқ ва салқин жойда сақланг. Бундай идишларга мураббо албатта совутилган ҳолда солинади, акс ҳолда мураббодаги мева идишнинг юзига қалқиб чиқиб қолади, қиёми эса чўкма ҳосил қилади.

КЎЗЛАР ҲАМ ХАФА БЎЛАДИ

Номатлуб ҳодисалар, кўринишлар организмда салбий ўзгаришларни юзга келтиради. Амир Хисрав Дехлавий айтишича, душманни (ёмон кишини) кўриш, хунук нарсаларга ва шунингдек нурга тикилиш кўз нурини кесади. Масалан, қишда ариқ ва анҳорларда ахлат уюмларини кўриб киши хафа бўлади ёки жаҳли чиқади. ранг қути ўчади, юрак нотинч уради, шунда кўзлар гилай ва катталашгандай туюлади. Қизариб ва ҳаттоки қон қуюлиб кетиши ҳам мумкин. Бу ҳаммаси қон таркибига буйрак устки безларнинг шираси - адреналин (катастатлар) миқдорининг ҳаддан ошиб кетишидандир. Адреналин томирларни қисади, қон босими ва ҳаттоки кўз косасининг босими ҳам ошади, қорачиғ ёйилиб, кўз нури сусайиб кетади. Буни, сўз жоиз бўлса, кўзлар қайғуси деса бўлади. Бу ҳолат халқ тилида “кўрмайин, куймайин” дейилади. Кўзлар қайғуга ботаверса, маъюс бўлаверса қариб ёки бирор дардга чалиниб қолиш ҳеч гап эмас. Фам-ташвиш, жаҳл-жаҳолатдан оқариб қолган сочлар, глаукомага (кўриш нервининг сўниши) чалинган кўзлар бор-ку, ахир.

ЧИВИН (ИСКАБТОПАР) - ОДАМ УЧУН ЭНГ ХАВФЛИ ЖОНИВОР ЭКАНИНИ БИЛАСИЗМИ?

Инсоният тарихида одамзот учун энг хавfli жонивор пашша ва чивин (искабтопар) экани тасдиқланган.

Наҳотки, шу митти жонивор энг хатарли душман бўлса дейсизми? Қиёсланг: йўлбарс ҳам, кит ҳам доми-

га тушган бир-иккита қурбон билан кифояланади. Пашша билан чивин эса бир кунда қанча одамни чақишга улгуради-ю!

Ҳисоб-китобларга қараганда, инсонлар ўлимнинг ярмига мана шу митти душманлар сабаб бўлган экан.

Улар одам қонини сўраётди, қонга сарик ва безгак касалликларини юқтиради. Бу касалликлар вируслари одам қонидан узок яшайди. Биласизки, дунёдаги кўпгина мамлакатларда тиббиёт яхши ривожланмаган, дори-дармон қиммат ва танқис. Шунинг учун ҳам бу митти душманлар инсоният учун ҳаммиша бало юқтириб келган.

Болажонлар, балодан ҳазар, деган гапни унутманг!

ТОВОНИМ ЁРИЛМАСИНИ ДЕСАНГИЗ

Баъзи одамларнинг товони ёрилиб, териси қуруқшаб юради. Товон ёрилмаслиги учун нима қилиш керак?

Агар товон териси қуруқшаб ёрилса, шилинса, оёқни ҳар кунги бирмунча вақт иссиқ сувга солиб ўтириш тавсия этилади. Иссиқ сувга солиб ўтирилганда оёқ ҳам яхши тозаланади, ҳам унда қон айланиши яхшиланади. Оёқ солиб ўтирилган сувга ичимлик сода (1 литр сувга 1 ош қошиқ) ёки мойчечак (ромашка) дамламаси (1 л сувга уч ош қошиқ) қўйиш яхши ёрдам беради. Товон шилинган бўлса, ярага инфекция тушмаслиги учун сувга ошловчи ва дезинфекцияловчи моддалар - календула дамламаси (1 л сувга 1 ош қошиқ), эман пўстлоғи, га-

занда ўт ёки зубтурум (1 л сувга 2 ош қошиқда майдаланган ўт солинади), марганцовкани нимтатир қилиб солса ҳам бўлади.

Оёқни сувдан олгандан кейин қуригунича артиб, “Старт”, “Атласный”, “Эффект” кремларининг бирортасидан суртилади-да, оҳиста силанади. Қўл қафти ёки қўл бармоқларини сал букиб, юза томони билан оёқ бармоқларидан товонга қараб силанади. Бундай силанган товонда қон айланишини яхшилади, товон териси қуриб қолмайдиган, шилинмайдиган ва ёрилмайдиган бўлади.

Юқорида айтиб ўтилганларга амал қилинганда ҳам ёрилган товон тузалмаса, дерматолог врачга бориб кўрсатиш зарур. Чунки теридаги ёрилган жойлар замбурғ касалликлари учун очик эшик бўлиши мумкин.
М.ОРИФЖОНОВА.

Маслаҳатхона

ПОЙАФЗАЛ

ОЁҒИНГИЗНИ ҚИССА...

Агар оёқ кийимингиз оёғингизни бир оз қисса, уни кийишга шошилманг: оёғингизни “ялаб” қўйиши мумкин. Эскироқ сочиқ (ёки яхши ҳўлланадиган бирор қалин латта) олинг-да, уни қайноқ сувга ботиринг, сўнг сувини яхшилаб сиқиб ташланг. Энди пойафзални ана шу иссиқ ҳўл сочиққа ўраб бир неча минут қолдириш. Кейин латтани олиб ташлаб, туфлига ўсимлик ёғи суриб, бир кеча-кундуз сақланг.

Ана, энди уни кийсангиз бўлади.

ЮВИЛГАН КИРНИ ҚУРИТИШ

Ювилган буюмлар ва кийимларни очик ҳавода қуритиш зарур. Шабада тегадиган жойга кир ёйғич арқон тортиб, унга ёйилган нарсаларни ёғоч ёки пластмасса қисқич билан қисиб қўйган маъкул.

Кўпчилик қизлар тезроқ курисин деб, кирни офтоб тигига ёядилар. Бу - укувсизлик белгиси. Чунки, буюм офтоб нурида “куяди” ва нозиклашиб, тез йиртиладиган бўлиб қолади. Ранги ўчиб оқшайди.

Қисқаси, ювиб чайилган кирларингизнинг ичини ағдариб, шабада, лекин соя-салқин ерда қуритишга ўрганинг.

Билиб қўйган яхши

ОЗИҚ-ОВҚАТ МАҲСУЛОТЛАРИДАГИ ВИТАМИНЛАР МИҚДОРИ

Маҳсулотлар номи	100 г маҳсулотдаги витаминлар миқдори (мг)				
	А	В1	В2	РР	С
Сут	0,10	0,05	0,17	0,08	1,0
Маскаёғ	1,2	-	-	-	-
Сарийёғ	1,2	-	-	-	-
Пишлоқ (сир)	0,9	0,03	0,36	-	-
Тухум (1 донаси)	1,3	0,07	0,16	0,12	-
Картошка	0,02	0,07	0,04	5,5	10,0
Янги қарам	0,02	0,14	0,07	4,5	30,0
Тузланган қарам (намақоби билан)	0,02	0,02	0,07	0,3	20,0

ЎЗБЕКИСТОН ВАТАНИМ МАНИМ

Мақтабимиз биноти жуда чиройли. Курувчилар уни энг охирги замонавий услубда кўркам қилиб куришган. Керакли шартшароитлар назарда тутилган бундай муҳташам бинода ўқувчилар пухта билим олиб, хунар эгалламоқдалар. Ёшларни ҳар томонлама етук, баркамол ва билимли қилиб тарбиялаш шу куннинг асосий талабидир. Бу масалалар "Таълим тўғрисидаги Қонун" ва "Кадрлар тайёрлаш миллий Дастури"да ҳам ўз аксини топган.

Барча жойларда бўлгани каби 81-ўрта мактабда ҳам ана шу Қонун ва Миллий Дастурни амалга ошириш борасида кўплаб ишлар ва амалий тадбирлар бўлиб ўтмоқда. Бунда мактабнинг билимли ва малакали ўқитувчилари ўз хиссаларини кўшмоқдалар. Мақтабимизда турли хил мусобақалар, ўйинлар ва беллашувлар тез-тез ўтказиб турилади. Бундай тадбир ва беллашувларни ўтказишда информатика фани ўқитувчиси Нарзикулов Абдурахим ака бош-қош бўлмоқдалар. Яқинда шу ўқитувчи ташаббуси билан Ургут тумани ўқувчилари ўртасида мактаблараро "Чинор" ойнаи жаҳони "Маърифат ва маънавият" таҳририяти ҳамкорлиқда "Изла, ўйла, топ" рукни остида "Ўзбекистон - ватаним маним" номли телевикторина ўйини бўлиб ўтди.

Беллашувда 33, 35 ва 1-ўрта мактабларнинг сараланган жамоалари ўзаро беллашдилар. Ўзбекистонимизнинг қадимий тарихи унда яшаб ўтган ижодкорлар, ургутлик қаҳрамон жангчилар номларини зукколик билан топдилар. Бунда, айниқса, Актамов Аббос, Ҳомидова Гулрух, Нарзикулов Жонибек, Сатторов Зайниддин, Исомиддинов Анвар каби ўқувчилар ўз билимларини кўрсатдилар. Ундан ташқари, томошабин ўқувчилар билан ҳам фан ва санъат бўйича қизиқарли саволлар берилиб, билимлари синаб кўрилди. Ушбу беллашувда 33-ўрта мактаб ўқувчиси Исомиддинов Анвар ғолиб чиқди. Мактаб маъмурияти ва "Чинор" ойнаи жаҳони таҳририяти томонидан қимматбахо совғалар билан мукофотланди. Бу тадбир Ургут тумани "Чинор" ойнаи жаҳони томонидан намойиш этилди ва бошқа мактабларда оммалаштирилмоқда. Ушбу беллашувдан мақсад ўқувчиларга Ўзбекистон тарихи, санъати, маданиятини ўргатиш ва қадимий аъналарга қизиқишни уйғотишдан иборат. Беллашув ўқувчиларда катта таассурот қолдирди.

Муҳаббат НАРЗИКУЛОВА,
Ургут тумани, 81-ўрта мактабнинг она тили ва адабиёти фани ўқитувчиси.

ҲАЁТ БИЛАН ҲАМНАФАС

Маълумки, ҳозирги пайтда халқимиз бозор иқтисодига ўтиш даврини бошдан кечирмоқда. Қолаверса, халқ маорифи тубдан ислоҳ қилинмоқда. Шундай экан, биз таълим берган ўқувчилар ҳаёт билан ҳамнафас бўлмоқлари даркор. Шундай кунларда мен "Тонг юлдузи" рўзномаси-

га илова сифатида чиқарилаётган "Ёш иқтисодчи"дан ниҳоятда мамнунман. Мен бу иловадан бошланғич синфлардаги ўқиш, она тили, математика дарсларимда ва тарбиявий соатларимда кенг фойдаланяпман. Дарсларимнинг самарали бўлишида, ўқувчиларимнинг

ҳозирги иқтисодни ўрганишларида "Ёш иқтисодчи" менга жуда кўл келмоқда. Шу билан бирга ўқувчиларимнинг матбуотга ҳам қизиқишлари ортиб борапти.

Жумагул КҮЧҚОРОВА,
Андижон вилояти,
Марҳамат туманидаги
24-ўрта мактаб
бошланғич синф
муаллимаси.

ЭШИТМАДИМ ДЕМАНГЛАР

Ассалом сеvimли "Ёш иқтисодчи". Аҳволларинг яхшими? Мен сенга 2-мартта хат юборяпман. Биринчи марта "Кўпни кўриб фикр қил" мавзусига ёзувдим. Мана энди қизиқарли гаплардан тенгдошларимни хабардор қилгим келди.

Жанубий кореялик Ли Те Хвин яратган "Рабокук" деган робот куймоқ пиширади. Тешигига танга ташланиши билан робот музлатгичдан тухум олади. Чақиб, товага ташлайди. Мижоз талабига қараб куймоқ ё ёғда, ё шундук қовурилади. 20 секунддаёқ таом ялтироқ қоғоз тақсимчада пластмасса санчик ва муз билан тортилади.

Мутахассислар ҳисоб-китобига кўра одам бошидаги сочлар сони 10000 тадир.

Ҳар бир илдиздаги соч 4 йил мобайнида ўсаверади, агар у қайчилаб-қирқилмаса, тўкилиб кетади.

Сочларнинг уч метр ва ундан ҳам узунлиги таажубланарлидир. Бироқ бу алоҳида парвариш натижаси эмас.

Игорь Иванов деган кашфиётчи "тиш чўткаларининг кироли" деб тан олинган. Чунки у икки юз хилга яқин чўтка яратган-да. Уларнинг кўриниши ҳар хил бўлса-да, фойдаланишга қулай. Масалан, қўли ногиронлар учун махсус тайёрлангани оғизга солиб чайналса бас, тишни ўзи тозалаб қўяди. Дарвоқе, шифокорлардан айримлари, тишни овқатланишдан аввал эмас, кейин тозалаган маъкул, деган фикрдалар.

Наргиза АБДУРАШИДОВА,
Сирдарё вилояти,
Гулистон шаҳри, Райҳон кўчаси, 3-уй.

ТИЛСИМЛАНГАН ТЕПАЛИК

Ҳар бир масканнынг ўзига хос тарихи ва шу тарихига боғланган афсоналари мавжуд.

Мен сизга Марҳаматнинг афсонавий тепаликлари ҳақида ҳикоя қилиб бермоқчиман.

Агар йўлингиз тушиб, бизнинг мўъжазгина кўрғонимизга ташриф буюрсангиз, бу ерда бир қизиқ нарсага дуч келасиз. У ҳам бўлса, Марҳаматнинг айнан аҳоли гавжум жойларида якка-якка қад кўтарган тепаликлари. Мингтепа, Лўмбитепе, Алитепа, Жингиртепа шулар жумласидан.

Мингтепа ва Лўмбитепе тарихий воқеалар гувоҳи саналса, Алитепа, Жингиртепалар афсона билан боғлиқ тепаликлар ҳисобланади. Эмишки, қадим замонларда Али исмли ажойиб дорбоз яшаб ўтган экан. У иккита тепалик орасига, яъни Алитепа ва Жингиртепага дор тикиб, эрталабдан кечгача дор ўйнарган (ваҳоланки бу тепаликлар ораси қарийб 2-2,5 километрни ташкил қилади). Бундан ташқари у дор устида туриб, одамларни турли хил хавф-хатардан огоҳ қиларкан. Масалан, ёғий бостириб келаётган бўлса, дарҳол уларга хабар бераркан. Шунинг учун Алитепа кейинчалик унинг номи билан аталган экан.

Энди Жингиртепа ҳақидагисини эшитинг. Айтишларича, кечқурун бу тепаликнинг устига чиқиб ер тепсангиз, тепалик ичидан жингираган овоз эшитиларкан.

Бунинг сабаби - тепалик остига катта дошқозонда тилла тилсимланган бўлиб,

уни баҳайбат аждар кўриқлаб ётармиш. Худди эртакка ўхшайди. Лекин олам сирсинаотга тўла.

Шу ерда бир ҳаёт ҳақиқатини эслашимизга тўғри келади. Эсингизда бўлса, айнан мустақилликка эришган йилимиз Мингбулоқда нефть отилиб чиққан. Гўёки бу билан Оллоҳ бизнинг мустақиллигимизга ўз совғасини юборгандек. Ҳар бир бўлажак воқеа-ҳодиса тилсимлангандек гап. Вақти-соати етмагунча ҳеч нарса юз бермайди. Демак, Мингбулоқ "тилсими"нинг очилиши ҳам бизнинг мустақиллигимиз билан боғланган, десак муболага бўлмайди.

Хуллас, қадимда подшоҳлар ҳам ўз бойликларини авлодларига тилсимлаш йўли билан қолдиришар экан. Бунда улар башоратчилар ёрдамида нечанчи пуштида қандай инсон туғилади, унга қандай исм қўйилади - ҳаммасини олдиндан билиб, улардан бирининг исмига ўз бойликларини тилсимларкан. Тилсим то ўзининг "соҳибни" келмагунча ҳеч кимга очилмас, йўқ бўлмас ҳам экан. У ўз соҳибини юз йилми, минг йилми, қанча вақт бўлса кутаркан.

Ажабо!

Балки, Жингиртепа ҳақидаги афсоналар ҳам ҳақиқатдир. Балки у ҳам яқин орада ўз соҳибига ўзини-ўзи намоён қилар. Балки ўша бахтли инсон замондошларимиздан бири бўлиб чиқар. Балки...

Биз афсонанинг ҳақиқатга айланишини интизорлик билан кутаёмиз.

Мукамбар ҲАЙДАРОВА.

МАҲСУЛОТИНГ ҲАҚИДА БОЛАЛАРГА АЙТ, ОЛАМГА ДОСТОН БҮЛАДИ!

ВИЛОЯТ ВА ШАҲАР КИТОБ САВДОСИ ТАШКИЛОТЛАРИ, ФИРМАЛАР, КОРХОНАЛАР, ТАДБИРКОРЛАР, ХАЛҚ ТАЪЛИМИ ТИЗИМИДАГИ БАРЧА ОЛИЙ ВА ЎРТА МАХСУС ЎҚУВ ЮРТЛАРИ ЎҚУВЧИЛАРИ ҲАМДА ОТАОНАЛАР ДИҚҚАТИГА!

"ЎҚИТУВЧИ" НАШРИЁТИ 1998 ЎҚУВ ЙИЛИДАН БОШЛАБ

ўрта мактабларнинг 2-11 синфлари, академик лицейлар, гимназиялар, олий ва ўрта махсус ўқув юртлари учун мўлжалланган барча турдаги дарсликлар ва қўлланмаларни

ОЧИҚ САВАДОГА ЧИҚАРАДИ
ва уларга чекланмаган миқдорда

БУЮРТМАЛАР ҚАБУЛ ҚИЛАДИ

Буюртмалар жаҳон андозаларига мос, ЮҚОРИ СИФАТ билан тайёрлаб берилади. Тўловлар исталган турда.

МУҲТАРАМ ТАДБИРКОРЛАРИ

25 фоиз савдо чегирмаси билан дарслик ва қўлланмаларни биринчи қўлдан олишга шошилинг, бундан ўзингиз ҳам даромад олишингиз мумкин, ҳамёнингизга ҳам фойда!

Мурожаат учун манзил:

700129. Тошкент шаҳри, Навоий кўчаси, 30-уй, "Ўқитувчи" нашриётининг "Савдо-тижорат бўлими".
Телефонлар: 144-22-92, 144-23-86. Факс: 144-26-89.

**1998 — ОИЛА ЙИЛИ
ЭКАНИНИ УНУТМАНГ!**

Абдулла ТУРДИЕВ:

“ЎЗИМНИ

МАЖБУР ҚИЛИБ

ЁЗОЛМАЙМАН”

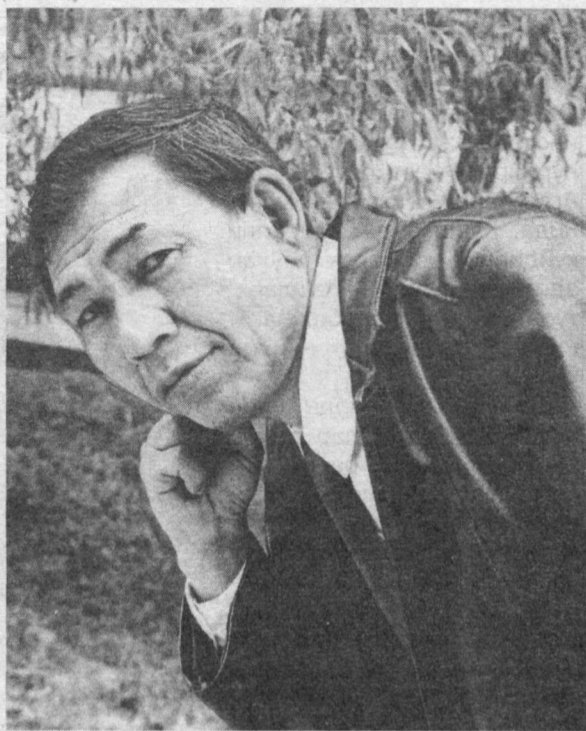
Абдулла Турдиев Мавлон ўғли - 1945 йилнинг 22 январида Самарқанд вилояти, Иштихон туманига қарашли тоғли Зарбанд қишлоғида туғилган.

1969 йили ТошДУнинг журналистика факультетида ўқишга кирган. Айни чоғда университетнинг кўп нусхали газеталари - “Тошкент университети” ва “Журналист”да турли масъул вазифаларда ишлаган, бу газеталарнинг муҳаррир ўринбосари ва муҳаррири бўлган.

1991 йилнинг баҳоридан Ўзбекистон Республикаси ижтимоий-иқтисодий газетаси - “Қишлоқ ҳаёти”да фаолият кўрсатиб келмоқда.

Оилали. Уч нафар фарзанднинг отаси. Тўнғич ўғли Азамат Турдиев, rassom. Иккинчи фарзанди - Алишержон Тошкент автомобиль йўллари институтининг 5-курсига ўтди. Кенжатай ўғли Анваржон эса ҳарбий муқобил хизмати-ни ўтаётти.

Ҳам шоир, ҳам журналист акангиз Абдулла Турдиевнинг умр йўлдоши, яъни Моҳирахон опангиз ҳозир уй бекаси.

Билгичларнинг билгуларига караганда, кадимулайёмда ахли фукаро икки тонфага ажратилган: “ахли калам” ва “ахли шамшир”. Жамият тараккиётини шу икки тонфа фаолияти белгилаган. Ўша даврлар инкишофида мазкур гуруҳларнинг қайси етакчи ўрин тутгану, қайси бири мундайрок маснадга эга бўлганлиги бизга коронғу. Бирок, катта бир шоиримизнинг эътирофича (биз ҳам шу фикрга эшмиз).

Темур тифи етмаган жойни Калам билан олди Алишер.

Энди, биз билгич эмасмиз. Ўтган кунларнинг паст-баландини ўлчашдан ҳам пархез тутамиз. Факат бугунги куннинг “ахли калам”ларидан бири, калами (яъни иншолари) билан Ўзбекистоннинг карийбки ҳамма жойини (тўғрироғи, халқнинг юрагини) “забт” этган бир киши ҳақида одмигина хикоя қилиб беришга ниятландик, холос.

Одмигина хикоямиз сабабкори кўриниши одмигина, бироқ истеълоди киборлар маснадидан ҳам юксак журналист, шоир Абдулла Турдиевдир.

- Абдулла ака, мусохаба-миз муддаоси сизга маълум. Болаларга журналистлик касби, унинг оғиру енгили, қувончу ташвиши ҳақида бироз бўлса-да, дарак бериш. Аввало, ёзув-чизувга қандай қилиб меҳрингиз тушгани хусусида бироз гапириб берсангиз.

- Мен Самарқанднинг Иштихониданман. Болалигим урушдан кейинги оғир йилларга тўғри келган. Қишлоғимиз мактаби шундоққина уйимиз биқинида эди. Энди, у пайтларда мактаб “тўртта хода, бир қоп сомон, бир арава қамиш” (А.Қаҳҳор) эди, холос. Онам раҳматлик Бахмал Яссоқ қизи шу мактабда фаррошлик қилардилар. Мен уларга қарашардим. Мактабда “Ленин учқуни” (ҳозирги “Тонг юлдузи”), “Ёш ленинчи” (“Туркистон”), яна аллақанча газеталар тахланиб ётарди. Шуларни титкилашни яхши кўрардим. Бора-бора бу титкилаш ўрнини синчиклаб ўқиш эгаллади. Ҳар бир газетани бошидан охиригача бир сатр ҳам қолдирмай ўқиб чиқадиган бўлдим. У маҳаллар телевизор, радио йўқ. Бирдан бир эрмагим китобу газета бўлиб қолди. Аста-секин ўзимда ҳам ёзиш иштиёқи пайдо бўла бошлади. Бир-икки нарсаларни, тўғрироғи мақолани қоралаб, “ё таваккал” деб газеталарга жўнатдим. Бир куни “лоп” этиб туман газетасида ўзимнинг ёзганимни ўқиб қолмаинми? Ўша пайтдаги севинчимни сўз билан ифодалаб бериш қийин. Буни фақат бошидан ўтказган ҳис қилиши мумкин.

Шу тахлит, аста-секин менинг ёзганларим ҳам туман, вилоят, республи-

ка газеталарида босила бошлади. Қарабсизки, 14-15 ёшимда қип-қизил муҳбирга айланибман-қолибман. Бу энди 60-йилларнинг гапи.

- Шеърятга иштиёқингиз қандай бошланган?

- Қишлоғим - тоғли Зарбанд дўппидеккина. Муаззам қиру адирлар оғушида. Оқтов тоғи этагида. Зарбандсой бор. Суви йилнинг тўрт фаслида ҳам тиниқ, шаффоф. Булоқлар бисёр.

Қишлоғимиз дўппидеккина бўлса ҳам, халқ оғзаки ижодининг нодир намуналари қайнаб-тошиб ётарди. Онамдан эшитган кўшиқлар, эртагу маталлар, достону ривоятлар қулоғимга кўрғошиндай ёпишиб қолган. Шеърятга муҳаббатимнинг илк турткисини ўша халқ оҳанглари берган бўлса, ажаб эмас. Кейин замондош шоирларимиз, қишлоғимиздан ўша даврда чиққан шоирлар, хусусан акам Тошпўлат Мавлоновнинг шеърлари таъсирида, улардан улги олиб, бир-икки сатрларни чийлай бошладим.

- Илк ёзган шеърингизни эслайсизми?

- Албатта. Бу шеър қишлоғимизга бағишланган эди. Мана ўша сатрлар:

*Адир ошиб, қир ошиб,
Чикдим тоғнинг устига.
Тўймай боқдим чўққидан -
Қишлоғимнинг хуснига...*

Навоий бобомиз айтганидек “қофиясида айбғинаси бор” бўлса ҳам, ўша пок, самимий туйғулар меваси сифатида бу сатрлар менга жуда қадрли. Ҳеч ёдимдан кўтарилмаслигининг ҳам босиси шундан.

Очиғи, мен шеърнинг машқини жуда кўп олганман. Ёшлик пайтларим,

ҳатто ер чопаетганимда ҳам марзада қоғоз билан қалам турарди. Бирор фикр туғилса, кетмонни ташлардим-да, шартта ёзиб кўярдим.

- Болаларни яна бир савол қизиқтириши табиий: сизда ёзиш жараёни қандай кечади? Аниқроғи, сиз қай тахлит ёзасиз?

- Мен ҳеч қачон ўзимни мажбур қилиб ёзмайман. Бир сатр битсам ҳам, хоҳ у мақола бўлсин, хоҳ шеър бўлсин юракдан чиқишини хоҳлайман. Илҳом деган гап бор-ку. Илҳом - туйғуларнинг жамланиши. Ҳисларим жамулжам бўлган пайтда ёзганим ҳамиша ширин чиқади. Шу маҳалда шовқин бўладими, тўполон бўладими, ҳеч қайси қулоғимга кирмайди. Батамом ижодга шўнғиб кетаман.

- Демак, ижодкор учун туйғу биринчи нўмири улсур экан-да.

- Албатта. Ижодкорнинг туйғуси ҳеч қачон ўлмаслиги керак. Туйғуси ўлган ижодкор ўзини мажбур қилиб ёзишга ўтади. Мажбур бўлиб ёздингми, тамом бўлганинг ўша.

- Журналист учун энг асосий фазилат нима деб ўйлайсиз.

- Тийран нигоҳлик. Чунки, у кўпчилик билмайдиган, оддий кўз билан кўриб бўлмайдиган пучмоқларни-да илғай билиши лозим. Яъни, у ҳам-

ша бир қадам олдин юриши керак.

- Фаолиятингиз билан боғлиқ қизиқ воқеалар ҳам содир бўлганми?

- 10-синфда ўқиб юрган кезларим. Вилоят газетасида ишлари суст, гўзалари пачоқ бир бригадирни фельетон қилиб чиқдим. Бригадир ҳам қанақа денг-шоп мўйлов, шер келбат, бўйи ҳам азим тиракдай. Хуллас, “Синчалак”даги Қаландаровнинг нақ ўзи.

Алоҳа, мақола чиқиб кетди. Томоша шундан кейин бошланди. У мени катта одам бўлса керак, деб ўйлаб юрган экан. Кимдандир суриштириб, ўқувчилигимни билибди шекилли, важоҳат билан мактабга бостириб келди. “Кўрсат манга ўша муҳбирингни” дея наъра тортган экан, қайси бири довдираб ўринбой деган синфдош дўстимни кўрсатиб юборибди. У ҳам ёзиб турарди-да (ҳозир марҳум... илоё, жойи жаннатда бўлсин!). Бу ёғи “сичқон-мушук” бошланди. Ўринбой қочади, бригадир қувади. Барзанги бир кимсанинг жимитдай болани қувлашини кўз олдингизга келтираверинг. Ишқилиб, хўп томоша бўлган. Дарвоқе, шўрлик ўринбой нега бу одам дабдурустдан уни қуваётганини англаб етмаган. “Қуваяптими, қочиш керак” деб қочаверган. “Қочаяптими, демак илллати бор” деб бригадир ҳам қуваверган.

- Бўлажак журналистларга қандай истақларингиз бор?

- Ўқиш, мутолаа, машқ. Журналист - сўз санъаткори. Шу боис, ўзбек тилининг тубсиз уммонидан кўпроқ баҳра олишлари, унинг ноёб дуру гавҳарларидан баҳраманд бўлишларини истардим.

Азиз болалар! Қуйидаги икки қатор шеърни тугатиб, бизга ёзиб юборинг. Шеърни энг яхши тугатган учта ўқувчи учун Абдулла акангизнинг махсус совғалари бор. Демак, мана шу икки сатр:

Ватан - ниҳол... Бизлар ундан Нишонамиз.

ТЕКИСЛИК НИМА?

Текислик дарахтлари бўлмаган ва ўт-ўланлар билан қопланган катта ҳудуддир.

У Ер юзасининг кўп тарқалган рельеф кўринишларидан биридир. Текислик, одатда, иқлими жуда иссиқ ёки ёғингарчилик микдори йил бўйи 400 мм (2 дюйм)дан ошмайдиган жойларда учрайди.

Катта текисликлар, асосан, Шарқий Европа, Марказий Осиё, Жанубий Африка, шунингдек Америкада мавжуд.

Текислик Осиёда чўл, Шимолий Америкада прерия, Жанубий Америкада пампас, Африкада саванна деб аталади.

Табиат ўт-ўланларга бой текисликларни туёқли ҳайвонларга мўлжаллаб яратган. Инсон улардан чорвани боқиш учун фойдаланади.

Қадим замонлардан бери текисликларда қора ва ушоқ моллар ўтлаб юради. Ҳеч ким уларни боқмайди. Улар емишни ўзлари ахтариб топади. Инсон уларни йиртқичлардан кўриси, суғориб турса бўлгани.

Чорва молларидан сут ва гўшт билан бир қаторда тери ва жун ҳам олинади. Теридан ҳар хил чарм буюмлар, оёқ кийимлари тайёрланади.

Бугунги ерни қайта ишлаш технологияси текисликлардан турли мақсадларда фойдаланиш имконини беради.

Инсон ирригация (қазилган каналлар ва ётқизилган қувурлар) ёрдамида дон экинлари, аввало, галла етиштириш учун текисликларда дала-лар туза бошлади.

Бундай технологиядан, асосан, Россия, Қозоғистон ва АҚШнинг жануби-ғарбида фойдаланилади.

ЖАЙРА ИГНАСИНИ ОТАДИМИ?

Жайра ганимига игнасини отади. Бу тахлитга немис зоологи Дате ва унинг ходимлари Берлиндаги ҳайвонот боғида жайранинг игналарини зўр куч билан отганини ўз кўзлари билан кўришди. Игналар учиб бориб ёғоч планкаларга қадалган.

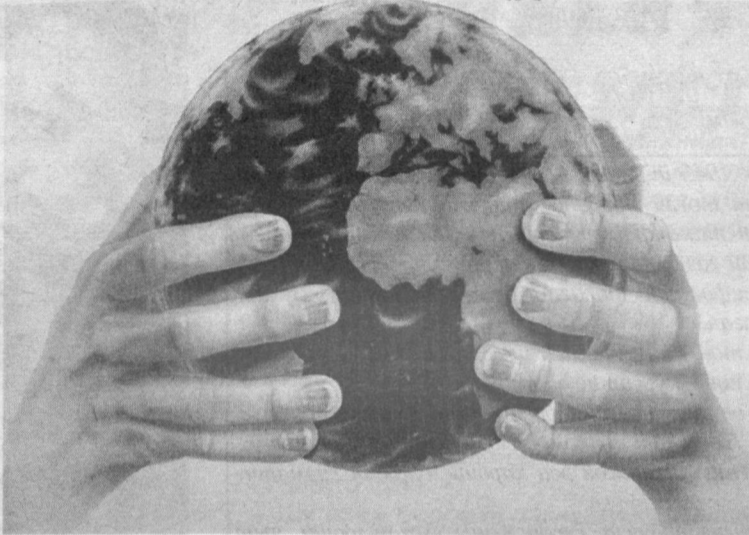
Игналарнинг катта куч билан отилишига ҳар игнанинг асосини ўраб турган халқасимон мускулларнинг бирданига қисқариши сабаб бўлса керак.

Ер юзасидан 20-25 км баландликдаги стратосферада озон қатлами жойлашган. У барча тирик мавжудотни коинотдан келаётган зарарли нурлардан ҳимоя қилади. Агар озон қатлами бўлмаганида, Куёш бутун сайёрани куйдириб юборган бўлар эди. Энди озон "кўйлаги" тўсатдан йиртила бошлаганини тасаввур қилиб кўринг...

Кейинги пайтларда озон қатламида туйнуқлар пайдо бўла бошлади. Албатта, қатламнинг юпқаллашиб қолган ерларини ҳалитдан йиртиқлар деб бўлмайди, аммо у инсониятга бахт келтирмаслиги аниқ. Мутахассислар озон қатламидаги бир туйнуқ Жанубий кутб, бошқа кичикроғи эса Арктикада, Швицберген устида пайдо бўлганини қайд этишди.

Хўш, туйнуқлар нега пайдо бўлади? Уларни аэрозолли қадоқлашда, холо-

НЕГА ЕРНИНГ ОЗОН „КўЙЛАГИ“ ЙИРТИЛИБ БОРМОҚДА?

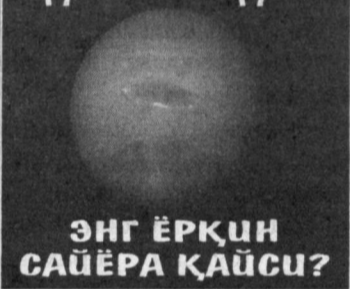
дильник ва кондиционерларда фойдаланиш натижа-сида атмосферага чиқади-ган хлорли ва фторли углеводородлар ҳосил қилади. Бу газлар Ер стратосфера-

сига кўтарилиб, у ерда узок муддат сақланиб қолади ва аста-секин озон қатламини килограммлаб, тонналаб емира бошлади. Озон қатламининг емирилиши даҳ-

шатли оқибатларга олиб келади: атмосферада филтрланмай Ерга етиб келган ультрабинафша нурлар ўсимликлар, денгиз майда жониворларини (масалан, денгизда яшовчи кўпгина катта жониворлар учун озуқа бўлган планктонларни) қира бошлади. Энг асосийси, одамлардаги турли касалликларга, шу жумладан, тери ракига сабабчи бўлади.

Инсоният бошқа ишқорли ёмғирлар ва парник эффекти сингари унча йирик бўлмаган муаммолардан фарқли ўлароқ, озон туйнуқлари масаласида бир тўхтамга кела олди. Бугунги кунда, гарчи ҳамма мамлакатлар қўл кўймаган бўлса-да, 1998 йилга бориб озон кушандаси бўлмиш хлорли ва фторли углеводородлардан фойдаланишни тақиқлаш тўғрисидаги Халқаро битим амал қилмоқда.

ЕРДАН КўРИНАДИГАН

ЭНГ ЁРҚИН САЙЁРА ҚАЙСИ?

Ердан кўринадиган сайёраларнинг энг ёрқини Венера - Чўлпондир. Чўлпоннинг катталиги Ерники билан бир хил, унинг юзасида ҳам тоғлар ва саҳролар бор. Унинг атмосфераси захарли карбонат ангидрид газидан иборат. Ушбу газ шу даражада зички, ўзига келаётган иссиқликни тутиб қолади ва сайёра юзасини жуда қизитиб юборади. Чўлпон Куёш системасидаги сайёраларга қарама-қарши йўналишда айланади. Бунинг маъноси шуки, Куёш у ерда Ғарбдан чиқиб Шарққа ботади.

ҚУШЛАР НИМА УЧУН САЙРАЙДИ?

Қушларнинг товуш чиқариш аъзолари бизникидан сал ажралиб туради. Одамнинг товушлогич пайчалари нафас чиқарадиган бўғзи устидаги ҳиқилдоқда жойлашган. Қушларнинг оддий мембраналари нафас олиш найчасининг куйи қисмида жойлашган бўлиб, куйи бўғиз деб аталади. Бу мембрана пирпираб туради.

Айнан куйи бўғизнинг шакли, мембраналарни ҳаракатга келтирадиган мушаклар сонининг ҳар хиллиги қушларнинг турлича сайрашига сабаб бўлган.

Қушлар сайрашдан ташқари бошқа товушлар ҳам чиқаради. Улар бир-бирини тушунадиган қичқириқлар, сигналлар, безовталиқ товушлари беради.

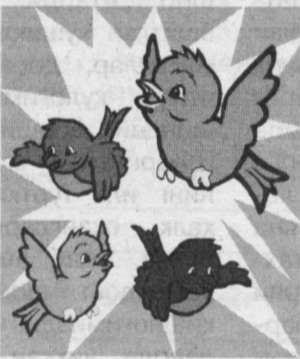
Агар уяси ёнида илон пайдо бўлиб қолса, қуш безовталиқ сигнални беради. Мана шу сигналга қараб, қушлар галаси кўмак бергани учиб келади. Қушлар йил бўйи турли сигнал ва товушлардан фойдаланади, кўпайиш пайти эса сайрайди.

Қушлар сайроғи жарангдорлиги, оҳанги ва сифати билан ажралиб туради. "Росмана" куйлаш борасидаги биринчилики қораялоқ ҳеч қайсисига бермайди.

Қушлар сайроғи ёрдамида яқинлашаётган душманларини бу ернинг хўжайини ўзлари эканидан огоҳлантириб қўяди.

Агар хўжайинларини қувиб ҳайдамаса, бошқа биронта қуш уларнинг жойига эгалик қилолмайди. Босқинчини кўрқитиш учун сайроқ кучаяди, бу ҳам фойда бермаса, хужумга ўтади.

Айниқса, на одам, на ҳайвон яқинлаша оладиган уялар атрофи диққат билан кўриқланади.

Ўз уясини ёки паррандаларини кўриқлаётган қуш ўзидан бир неча ҳисса катта бўлган ҳайвонларга, ҳатто одамларга ҳам хужум қилиши мумкин. Уясидан ташқари, ўзлари овқатини топиб ейдиган улкан ҳудудни ҳам ҳимоя қилади.

Аммо қушлар бошқа маъноларда ҳам сайрайди. Ўзига уя топган нар қуш ўзига хос сайроғи билан макиёнини чорлайди. Сайроқ ва ёрқин патлар уйғунлашиб, жуфтнинг диққатини тартади. Табиийки, нарлар чиройли макиён топиш учун жон-жаҳди билан тиришади.

Бошқа қушлар ҳам тумшугини очиб, сайрашга тушиб кетганида бу сайроқ муҳим аҳамият касб этади. Улар ҳам макиёнини ўзига чорлашга ҳаракат қиладилар.

Хониш қанчалик яхши, патлар қанчалик ёрқин, куй қанчалик диққатни тортса, қушнинг ғалаба қозонишига шунчалик имкони бўлади.

Нар чиройли макиён топиш учун курашади, чунки у рақобат шароитида яшай олиши мумкин бўлган яхши насл қолдиришига ишонч ҳосил қилиши керак. Табиий сараланиш қонунияти ана шундай шафқатсиздир.

ҲАЙВОНЛАР ДУМИ БИЛАН ҚАНДАЙ ҲИМОЯЛАНАДИ?

Дум аксарият ҳайвонларнинг яккаю ягона куролидир. Қора денгизда ғалати маҳлуқ - думи ингичка, япалоқ балиқ ёки денгиз мушуги яшайди. Бу балиқлар зоҳиран катта дастали-думли товага ўхшайди. Думғазаси тагидан узун, ясси, четлари кертикланган ва найзадай ўткир тиканак ўсиб чиқади. Денгиз мушуги хавфли вазиятларда думи билан қутуриб савалайди ва "найзаси" билан жароҳат еткази-ди.

Эгридум балиқлар - мешқорни таши пичоқнинг ўткир тиғидай зирх билан ҳимояланган, гавдаси чиройли майда маҳлуқ. Шу боис унинг устара деган иккинчи номи ҳам бор. Ортида дум сузгичи ўрнига мешқорни томон эгилиб турувчи тиканак ўсиб чиққан. Атроф осойишта бўлган чоғларда балиқчалар бошини эгиб секин сузади, иттифоқо душман чиқиб қолса, тиканаги ва зирх тиғини у томонга буради.

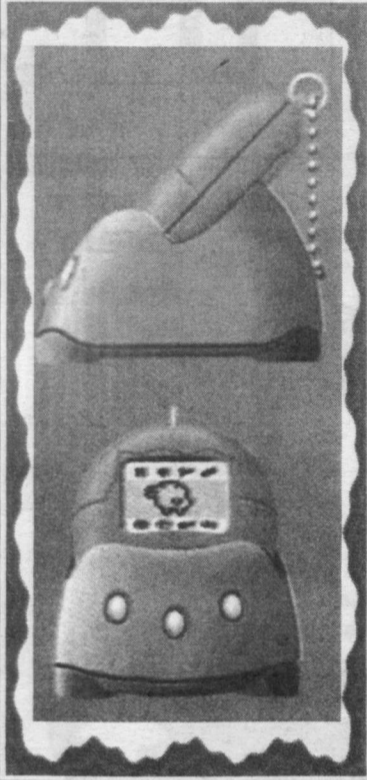
Урта Осиё чўл ва саҳроларида яшайдиган йирик калтакесаклар - эчкимарлар йиртқични думи билан савалаб, ўзини ҳимоя қилади. Зарбаси суякни синдирадиган даражада кучли. Ҳўкизлар, отлар, зебралар, эшаклар, антилопалар ҳатто баҳайбат филлар, пашша, чивин, майда чивин, сўна ва бошқа ҳашаротлардан ўзларини думи ёрдамида ҳимоя қилади. Ҳашаротлар роса хиралик қилаётган пайти Пржевальский оти ўзини чир айланиб му-дофаа этади, майда тажовузкорлар куршови-да туриб, думини силкитаверади.

Майда жониворлар йиртқичлар чангалига тушиб қолганларида "эҳсон бериб қутилишга" ҳаракат қиладилар. Бундай вазиятда калтакесаклар ва ер саламандрлари махсус мушакларини таранглаштириб, думғазаси тагидаги бўғимлардан бирини узиб ташлайди. Тажовузкор инглаётган бўғимдани талвасага тушиб қолади, унинг эгаси эса қочишга киришади. Бу тур ҳайвонларда думдан айрилиш қайғули эмас, чунки у яна ўсиб чиқади. Бордию йиртқич сичқоннинг думидан тутиб олса, унинг хафа бўлиб ўтиришига ҳожат қолмайди. Сийрак туқли дум териси осон, худди пайпоқ мисоли думдан ажралиб тушади ва душман оғзида қолади, сичқон эса думсиз жуфтак ростлаб қолади. Тери қайта ўсиб чиқмайди, думининг яланғоч қолган учи қуриб тушади. Ахир думсиз ҳам яшаш мумкин-да!

ЯНА ТАМАГОЧИ ЎЙИНЧОҒИ ҲАҚИДА...

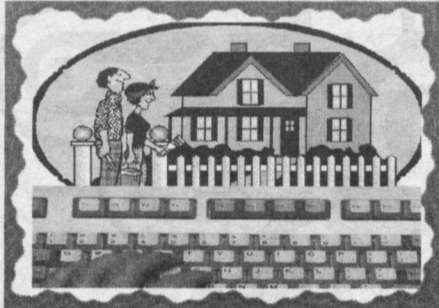

“Жони бор ўйинчоқ” - тамагочини яратган японияликларнинг ўзлари ҳам бу худбин ўйинчоқдан безор. Тўғри, аввал-бошида бу антиқа ўйинчоққа японлар ҳам, унинг даргани эшитган бошқа мамлакатларнинг халқлари ҳам маҳлиё бўлиб қолишганди. Тамагочининг шуҳрати ўтган йилларда дунё бўйлаб беқиёс даражада шуҳрат топди.

Лекин бу худбин “болакай” одамдан бошқа ҳамма ишларини йиғштириб қўйиб, доимо ўзига эътибор беришни талаб қилиши бора-бора болаларни ҳам, ота-оналарни ҳам ўйлантдириб қўйди. Ахир тамагочига муттасил эътибор бериш зарур: уни вақтида овқатлантириш, ўйнатиш, суҳбатлашиш, саволларига жавоб бериш, сайрга олиб чиқиш, ҳатто вақтида тўсиб туриш шарт. Бу каби ғамхўрликлардан бирортаси бирон дақиқа кечикса ҳам, тамагочи “бола бечора” ўша заҳоти ҳалок бўлади.

Электрон боласидан ажралиб қолмай деб, бутун диққат-эътиборини тамагочига берган кўпгина кишилар ҳаётда турли ҳалокатларга учрашмоқда. Масалан, яқинда Марсельда автомобиль ҳайдовчиси тамагочига овора бўлиб, велосипедда келаётган икки кишини машинаси билан уриб юборди. Натижада 2 бегуноҳ тирик одам нобуд бўлди. Ҳа, умрнинг қотили, аслида ўша митти электрон бола - инжиқ тамагочи бўлди!

КОМПЬЮТЕРЛАШГАН ХОНАДОНЛАРДАГИ АНТИҚА ТАРТИБ

Ривожланган мамлакатларда уйлар янги асрнинг бошидаёқ тўлиқ компьютерлашади. Электрон “уй эгалари” истиқомат қилувчиларни кун тартибидан огоҳлантириб туради. Уйда тозалик ва тартибни сақлайди, овқат пиширишда ёрдамлашади ва ҳоказо.

Тараққийлаштирилган компьютер уй соҳибини уйдан чиқмаган ҳолда ҳам бемалол меҳнат қилишини таъминлайди.

ҚАЛБ КЎЗИ

Таниқли француз адиби Антуан де Сент-Экзюпери (1900-1944 йиллар)нинг касби учувчилик бўлган. Лекин “Мен учун учиш билан ёзиш бир-бирдан ажратиб бўлмайдиган, ягона машғулот, - деганди Экзюпери. - Муҳими ҳаракат қилиш, машқни тўхтатмаслик ва маҳоратни ошириб бориш”. Яхшилик тантанаси, одамлар олдида инсонларга нисбатан масъулиятни ҳис этиш каби ғоялар Экзюперининг “Тунги учиш”, “Одамлар Ери”, “Ҳарбий учувчи” сингари асарларининг асосини ташкил этади. Адиб иккинчи жаҳон уруши даврида ҳаво разведкачиси бўлиб фаолият кўрсатган. У фашистларга қарши мардона курашган. Кўп марта жароҳатланган Экзюперини ҳарбий хизматдан озод этадилар. Бирок, жасур учувчи яна бир неча марта жанговар училарга руҳсат олади ва Ўрта ер денгизи устидаги жангларда ҳалок бўлади.

Сент-Экзюперининг “Кичик шаҳзода” деб номланган мажозий эртаги муаллифнинг қаҳрамонона вафотидан бир неча ой ўтгач нашрдан чиқади. Ерда Донишманд Тулки Кичик шаҳзодага ҳақиқий дўстлик ва муҳаббат қанақа бўлишини тушунтириб беради. Унинг таъкидлашича, энг муҳим жиҳатларни кўз илғамайди, балки уни фақат қалб кўзи билан кўрилади. Бу ёқимтой эртақ шоирона образлар воситасида тўқилган. Унда катта ёшдаги кишиларнинг қотган, рангсиз руҳий оламига қарама-қарши ўлароқ болаларнинг жўшқин, рангин қалб дунёси очиб берилган. Қиссанинг бошидан охиригача ҳамма нарсага нисбатан “Болаларча нигоҳ” ҳукмрон. Ўзга сайёрадан ерга келиб қолган Кичик шаҳзода - демак, Сент Экзюпери - доимо дунёга “Қалб кўзи” билан қарайди.

ТОПШИРИҚЛАР:

1. Болалар кўрган нарсаларни катталар кўра олмайдилар. Китоб бошида муаллиф бир воқеани эслайди, яъни олти яшарлик даврида ўзи чизган расм нима эканини катталар топа олмагани. “Бу - шляпа!” деганди катталар. Ўша расмда болакай нимани чизганди?

2. Экзюпери ўзининг “Кичик шаҳзода” сига ўзи расмлар чизиб бегагани. Кичик шаҳзода чўлда учувчига: “Менга кўзичоқ расмини чизиб бер! дейди. Бирок учувчи чизган расм кўзичоқ эканига кичик шаҳзодадан ҳеч ҳам ишонтира олмади: суратдаги кўй ё жуда қари ёки жуда бўшанг қиёфада чиқаверди. Ва ниҳоят учувчи қандай қилиб “кўзичоқ” чизганига ишонтира олди?

3. Донишманд Тулки Кичик шаҳзодага бир ақлли гап айтади. Агар ана шу гапга амал қилинса, дунёда аразга ҳам, қайғуга ҳам ўрин қолмайди. Бу гап “уларга жавобан биз...” жумласи билан тугайди. Ана шу гапни эслай оласизми?

БОШИГА - БОЛГА БИЛАН

Ҳа, худбин бу электрон болакайга нисбатан қанақадир бир жазо чорасини ўйлаб топиш зарурлиги аллақачон аён бўлган. Бу худбин “болакай” ўзининг тўхтовсиз талаблари билан ўз эгасининг шахсий ҳаётини бутунлай издан чиқариб юборади. Охири-оқибатда ўйинчоқ эгаси руҳан қаттиқ чарчайди, ҳатто руҳий касалликка чалинмоқда. Бундан безор бўлган кишилар бола-тамагочининг узлуксиз сигнал-талабларига жавобан унинг бошига болга билан тушириб, “болакай”нинг унини ўчирадиган бўлишди. Лекин ҳамма ҳам бегуноҳ “гўдак”ни болга билан уриб, уни “ўлдириб” қўйишга қодир эмас. Ахир “тамагочи” электрон бўлса ҳам, барибир “бола”. Одамнинг кўнгли бўлмайди бундай бешафқатликка. Бирок илм-фан бунинг ҳам иложини топди: тамагочи нимани истаса, унинг эҳтиёжини қондирадиган тугмача (кнопка) яратилди. Энди “болакай” нима сўраса, ўша талаб жавобига мос тугмача босилса, бас! Бу кашфиёт, аҳмоқликнинг ўзи, албатта. Лекин энди тамагочи эгаси ўқиши ёки ухлаб дам олишига имкон яратилди.

ЁШАРИШ АСРИ

Келаётган асримиз инсоният учун ёшариш асри бўлиши кутилмоқда. Аниқроғи, одамлар секин қарийдилар. Масалан, янги асрнинг 65 яшар кишиси ҳозирги 45 яшар одамдан фарқ қилмайди. Сизлар, азиз болалар, ўртача 100 йил умр кўришин-

гиз аниқ (агар она сайёрамизда экология соғломлаштирилса, албатта). Анча-мунча касалликлар умуман йўқолиб кетади. Масалан, XXI аср болакайлари тиш оғриғи, тиши ковак бўлиб қолиш нималигини умуман билишмайди.

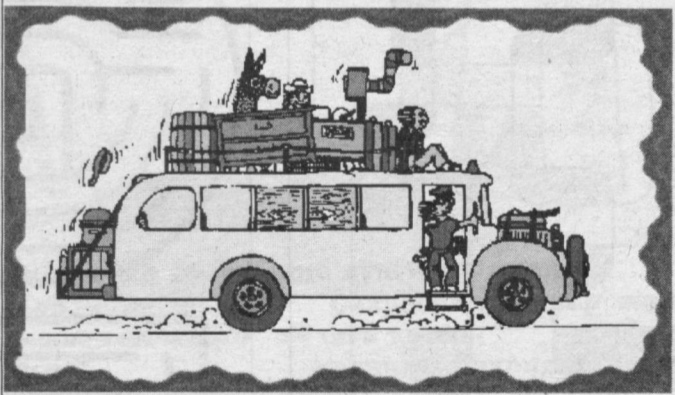
ҲАВОНИ ЙЎЛ ТОЗАЛАЙДИ

Маълумки, атроф-муҳитни булғовчи энг зарарли восита бу - автомобиллар двигателидан чиқадиган заҳарли газлар ҳисобланади. Табиатни муҳофаза қилувчилар, ДАН ходимлари қанча ҳаракат қилишмасин, дунёда об-ҳаво заҳарланиши даражаси ортиб

бораётир. Инсоният саломатлиги учун хатарли бу ҳолатга чек қўйиш учун автомобиль муҳандислари янгидан-янги автомобиль турларини яратмоқдалар.

Яқинда бу хайрли ишга йўлсозлар ҳам ўз хиссаларини қўшишлар. Япониялик олим-

лар автомобиль йўлларига ётқизиладиган махсус қоплама яратишди. Бу қоплама автомобиль двигателдаги ёнилғи ёниши натижасида ҳосил бўладиган азот оксидини шимиб олади. Йўл юзасида пайдо бўладиган юпка титан оксиди тозалаш самараси ортишга ёрдам беради. Кўёш нури ҳароратида қизиган титан оксиди реакцияга киришади ва ҳаводаги заҳарли чиқиндиларни ютади. Шу тариқа ҳаво 80%га тозаланади. Қоплама плиталар узок йиллар давомида шифобахшлик хусусиятига эга бўлади. Қоплама юзасидан пайдо бўладиган азот кислотаси эса ёмғирда ювилиб кетади.

ШАЙТОН - ОДАМ ҚИЁФАСИДА ҲАМ БЎЛИШИ МУМКИН

Чет элда “Шайтон оқловчиси” номли бадиий фильм экранга чикди. Фильмдаги шайтон ролини ўйнашни Аль Пачинога таклиф этишди. Пачино шайтон образини яратишга аввал кўнмади, чунки у болалигидан бошлаб қаттиқ диний таълим олиб ўсганди. Тўғри, болалиги-

да шайтон ҳақида ҳам эшитган: ахир шайтон худо буюрган жами яхши, хайрли ишларни барбод этувчи махлуқ саналади. Янада аниқроқ қилиб айтганда у яратганнинг измига қарама-қарши куч деб тан олинган.

Бунинг устига, шай-

тон тўғрисида тушунчалар бор бўлгани билан, унинг қанақа эканини гавдалантирган бирор-та асар йўқ. Ибрат оладиган образ йўқ! Худди мана шу ҳолат, яхши ҳалигача ҳақиқий шайтон образининг яратилмагани актёрга қўл келди. У шайтон

қанақа қиёфали, қандай табиатли, қанақа феъл-атворли бўлиши мумкинлигини ўзи ижод қилиши имкони бор эди. Пачино мана шу эркинлик асқотди.

Аль Пачино шайтон образини одам қиёфасида яратди. Ҳа-да, ҳаётда сирти - одам, ичи - шайтонлар озми?!

ЎЙИН МАЙДОНЧАСИ

“ЁШ ИҚТИСОДЧИ”ГА
 МАКТУБЛАРИНГИЗНИ
 КУЙИДАГИ МАНЗИЛГА
 ЮБОРИШИНГИЗ МУМКИН:

700029. Тошкент шаҳри,
 Мустақиллик майдони,
 2-уй, 402-хона
 (Музаффар Пирматов).

Мулоқот учун телефон:
 (371) 139-49-32,
 139-16-19.
 Факс: (371) 139-48-23.

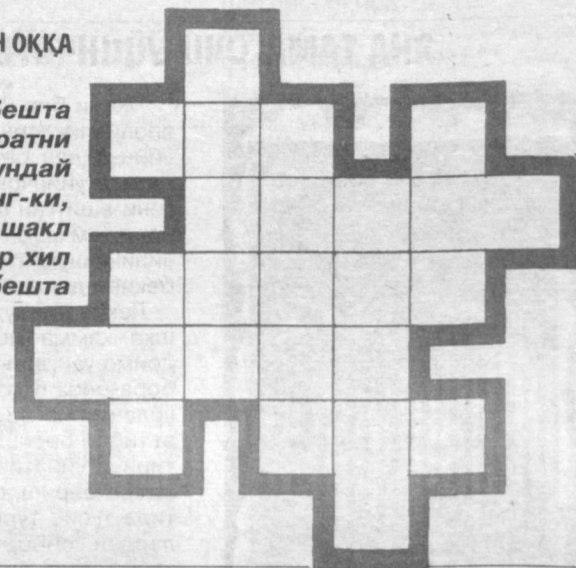
САЁХАТ

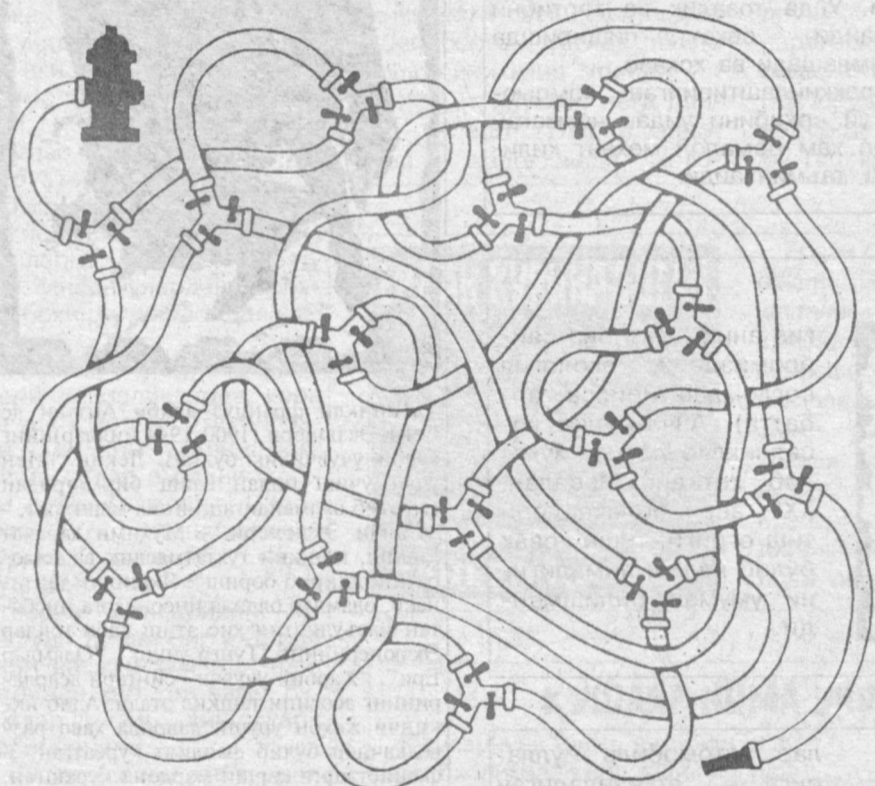
“А” пунктдан “Б”
 пунктга барча думалоқ
 “фор”ларга кириб чиққан
 ҳолда етиб бо-
 ринг. “Фор”ларга
 икки марта кириш
 мумкин эмас.

ҚОРАДАН ОҚҚА

Бешта
 квадратни
 шундай
 штрихланг-ки,
 расмдаги шакл
 бир хил
 шаклдаги бешта
 қисмга
 ажралсин.

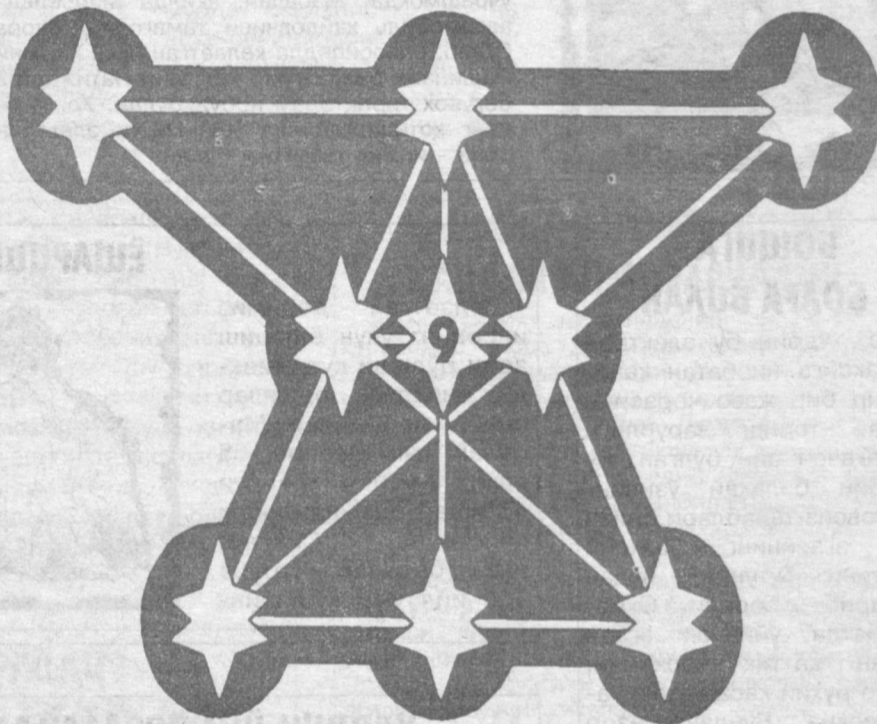

ЎТ ЎЧИРИШ ШЛАНГИ

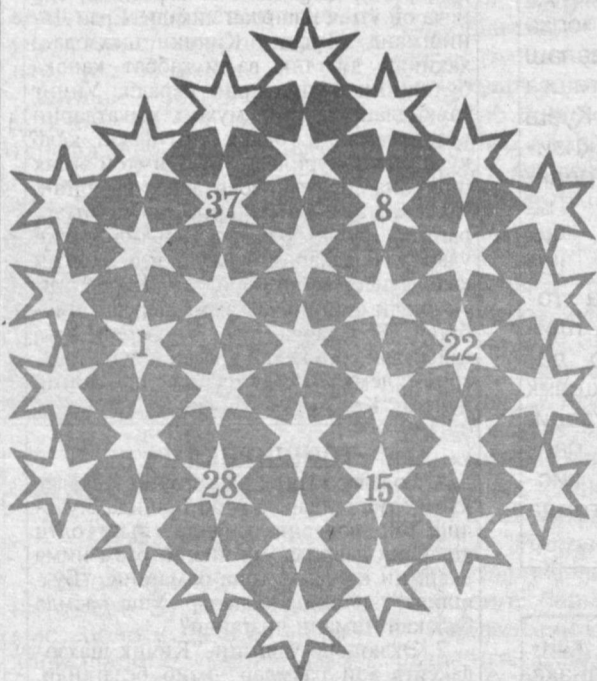
Ҳар бир шланг уланиш жойида учта клапанга эга. Иложи
 борича камроқ клапанларни очиш эвазига насосдан шланг учи-
 га сув юборинг. Расмда барча клапанлар ёпиқ.

СЕҲРАИ ЮЛДУЗЛАР

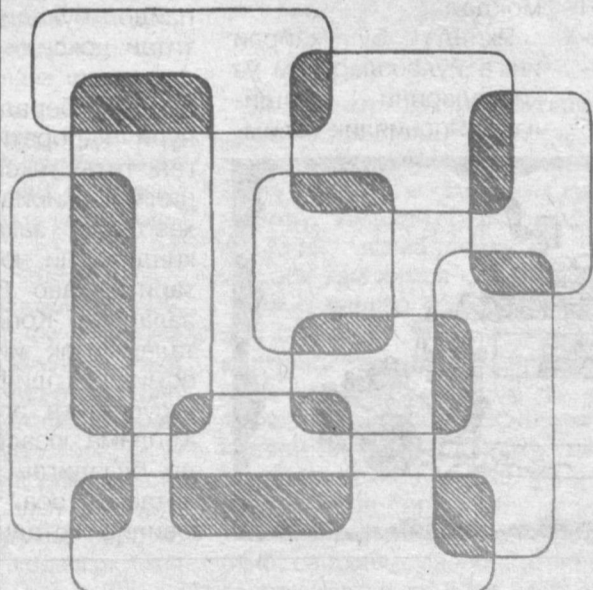
Юлдузларга етишмайдиган рақамларни (1 дан 8 гача) шун-
 дай қўйиб чиқингки, ҳар бир қатордаги учта юлдуздаги ра-
 қамлар миқдори ўн бешга тенг бўлсин.

РАҚАМЛИ КОИНОТ

Ушбу коинот лабиринтида 37 юлдуз
 мавжуд. Улардан олтитаси рақамга эга
 ва сизнинг юлдузлараро саёхатингиз
 йўналишини белгилаб беради. 1 рақамли
 юлдуздан ҳаракатингизни бошланг ва
 тартиб рақами бўйлаб ҳаракатни давом
 эттиринг, то 37 рақамигача. Битта юл-
 дузга икки марта ўтиш мумкин эмас.

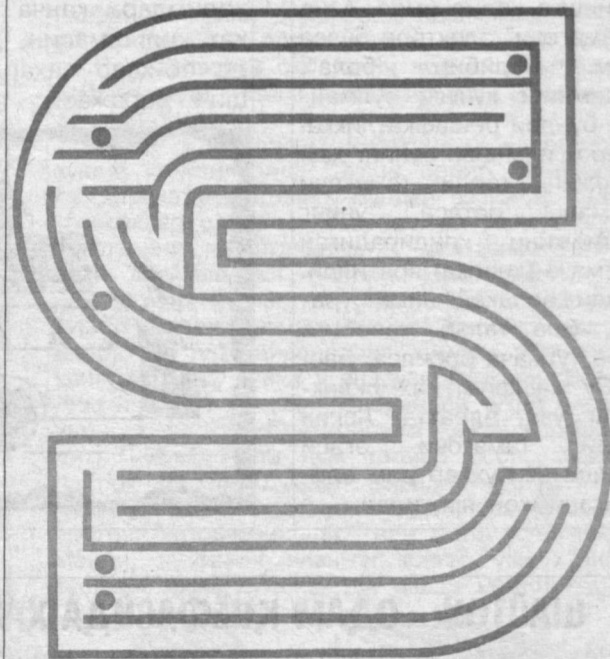
ТЎҒРИ БУРЧАКЛАР ТУГУНИ

Ҳар бир тўғри бурчакни “А” ҳарфидан “К”
 гача белгилаб чиқинг. Бунда қуйидаги маъ-
 лумотлардан фойдаланинг.

- А Г ва Д га жойлашади.
- Б Д ва Е га жойлашади.
- В Г, Ж ва И га жойлашади.
- Г А, В ва Е га жойлашади.
- Д А, Б ва З га жойлашади.
- Е Б, Г ва Ж га жойлашади.
- Ж В, Е ва К га жойлашади.
- З Д ва И га жойлашади.
- И В, З ва К га жойлашади.
- К Ж ва И га жойлашади.

С БУРНИ

Лабиринт бўйлаб, барча олти нуқтани
 йўғон чизиқ билан бирлаштирган ҳолда
 ўтинг. Ҳар бир коридор бўйлаб фақат бир
 марта ўтиш мумкин. Йўлингизни бир боши
 берк нуқтадан бошлаб, худди шундай жой-
 да тугатасиз.

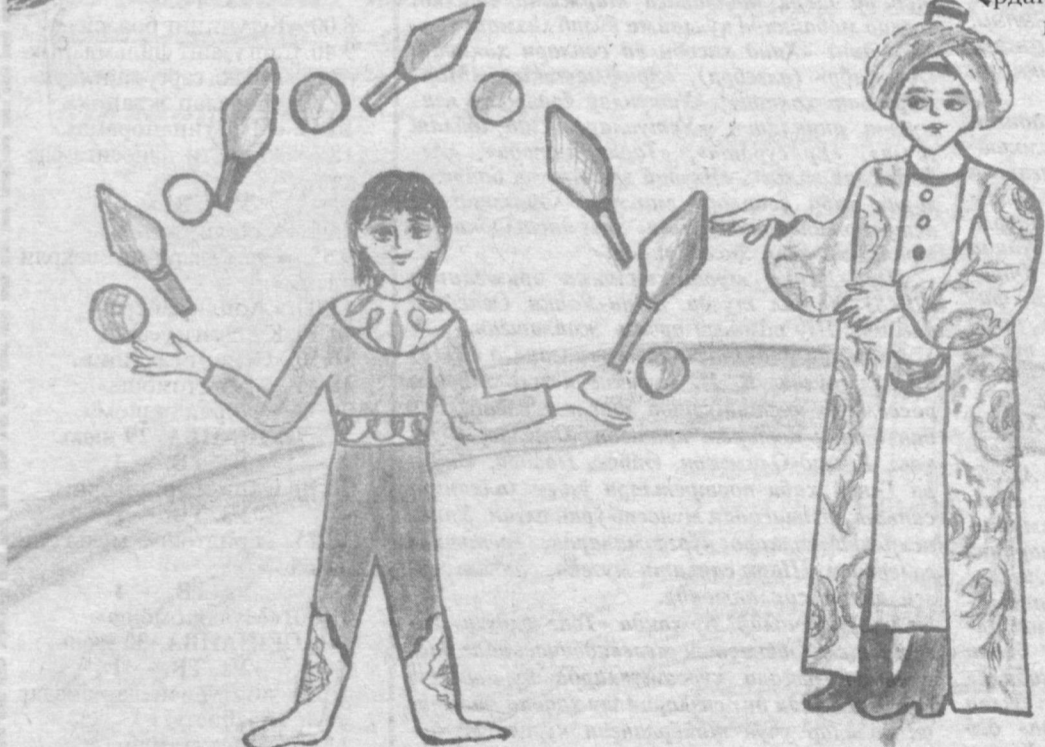
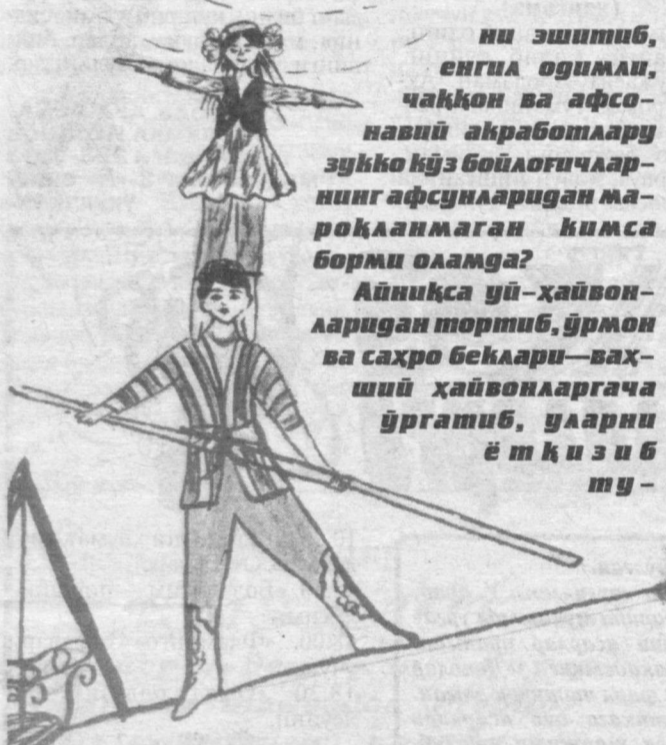
ГАРОЙИБ ОЛАМ ДОСТОНИ.

ЦИРКНИ СЕВМАГАН КИМ БОР?

Циркни ким севайди?

Масҳарабознинг ичак узилди ҳазиллари—

АРАБОЗЛАРИ КАБИ ЖУДА ҚИЗИҚ. ПЎЛАТ ИЗЛАРДАН ЮРМАЙДИ,

ЙЎЛЧИЛАР ЧИРОФИГА ҚАРАБ ТУРМАЙДИ, ЧУНКИ УНИ КАТТА ҚИЗИЛ ОТ ТОРТАДИ ВА ВАГОНЛАРГАҲАМ ЎША ОТ ИСТАГАНИНИ ОРТАДИ.

Цирк езд шаҳар Юсуф тоға нуктади.

ни эшитиб, енгил одимли, чаққон ва афсонавий акробатлару зукко кўз бойлогичларнинг афсуналаридан мароқланмаган кимса борми оламда? Айниқса уй-ҳайвонларидан тортиб, ўрмон ва саҳро бекалари—ваҳший ҳайвонларгача ўргатиб, уларни ёт қизиб ту-

тушган по-чекасида тўхтади тўхтаган отни негадир яна Эхтимол фикри ўзгаргандир? Эхтимол, бошқа манзиларни кўзлагандир? Лекин вагончалар жойидан жилмади. Сабаби, катта қизил от ўша манзилни яхши кўриб қолди. Аввал атрофга бир-бир назар ташлашди, сўнгра артистлар ҳам вагончалардан таппа-таппа туша бошлашди. Атрофда пасткам ва баъзан баланд уйлар, уйлардан маъраган, кўйлар, кичқирган хўрозларнинг овозлари... Атрофни одамлар ўраб олишди. Айниқса болалар кўпга ўхшайди. Цирк келганидан беҳабарлари ҳам, хабардорлари ҳам тўп-тўпга ўхшайди. Артистлар афишаларни ёпиштира бошлашди. Тайёрланиш учун жой танлаб бироз бошларини ҳам қашлашди. Каттик қўл Юсуф тоға бу сайхонликда қолиб томоша кўрсатишга кўнди.

Сабаби борга ўхшайди. Бу ердагилар ҳақиқатдан томошага зорга ўхшайди.

Ҳамма артистлар тонг билан, чалина жақ бонг билан ўйинларга тайёрлана кетди. Лекин чаққон ва уда бурон жонглёрнинг кўнгли гаш эди.

Ваҳший ҳайвонларни ўргата билмайди, қоплон ва шерларни ўйна-

ЭДИ. ЎЙНАШНИ ҲАМ БИЛАРДИ, КЎЗ БОЙЛОҚЧИЛИК ҲАМ ҚИЛАРДИ. ҲАЗИЛЛАРГА УСТА У, ТАШВИШЛАРНИНГ ЙЎЛИНИ ТОПДИ-КУ!

ҲАММА КУЛДИ, У КУЛМАДИ. БАЛКИ КАСБИ ШУНДАЙ, БИЛМАДИМ...

Шу пайт нозик овозли гижжак чалинди, ҳамма кула бошлади. Нозик Новнихол копток устида ўйнай бошлади. Бирам чиройли кўйлаклари унинг... Бирам гўзал билаклари унинг, сочларига эса оппоқ капалак кўниб олибди.

Навнихолнинг кўзлари бирам чиройли! Томошабинлар ҳам унга боғланиб қолишди. **Жонглёр кўринди. Томошабинларнинг ҳаёли бўлинди, у турли рангли шарчаларни ота бошлади.**

Ажабо, шарчалар ерга тушмай жонглёрнинг қўлларига қайта бошлади. Бу шарчалар сеҳрлимикан? Жонглёрга шунчалар маҳкуммикан? Кимки ҳаракат қилса, ҳаракатини ақлни ишлатиб билса-чаққон бўлади. Жанглёрдек олқиш олиб дилдан кулади. Ҳа-ҳа, жонглёр кулди! Чунки бу кулгуга сабаб бир мўжиза бўлди!

Шарчалар бир-бирига УЛАНИИБ эшишакка айланди. Эшишакми десак отга ўхшаб сакрашга шайланди. Отми десак қоплон бўлиб кўринди, баъзиларни хуркитди. Хуллас, жон кирди ҳамма шарчага. Шарчалар эгилиб салом берди барчага!!!

Ёз келди. Иситиб, димиктирадиган шамоллар елди. Ўқувчиларнинг охириги кўнғироғи чалинди-каникул бошланди. Циркчилар йўлга отланди. Улар самолётда учишмади. Машинага тушишмади, поездга чиқишди. Поезд эса темир издан юрмайди. Йўл бошчи сигналига қараб турмайди, балки катта от тортади уни. Вагончаларга истаганини ортади. Ваҳший ҳайвонлар ҳам бор, унда, масҳарабоз жонглёрлар ёр унга...

Энди бу ёғи олам шумул ва гаройиб бўлади! Цирк бизнинг фаслимизда ҳамнафас дўстдир.

Яқин кунларда цирк сизнинг юртингизга ҳам кириб борса ажаб эмас. Сиз уни кутинг.

КУМУШ

ргизадиган, рақсга тушириб, керак бўлса бир оёқда юргизадиган ҳайвон ўргатувчиларининг маҳорат ва матонатларига кимлар қойил қолмаган дейсиз? Келинг, цирк оламига саёҳат қиламиз:

Жонглёрнинг талабаси.
ЁЗ ФАСЛИ КЕЛДИ.
ИССИҚ ШАМОЛЛАР ЕЛДИ.
Биринчи синф ўқувчиларининг, мактаб битирувиларининг охириги кўнғироғи чалинди.
Бундан хабардор цирк бошлиғи ЮСУФ ТОҒА САЁҲАТГА ОТЛАНДИ.
У БОШЛИҚ ЦИРК УСТАЛАРИ САМАЛЁТДА УЧИШМАДИ.
МАШИНАЛАРГА ТУШИШМАДИ, БАЛКИ ПОЕЗДГА ЧИҚИШДИ. БУ ПОЕЗД ҲАМ ЦИРК МАСҲ-

тиб кўнгли тўлмайди.
Сакрасайди, улар жонглёрнинг сўзига кириб, ингичка арқонлардан беришса юриб!
Одамлар унга гуллар тутсайди, Гулларни кўтариб ўтсайди тўппатўғри Навнихолнинг олдига!
Унга гулларни тутсайди одамларнинг олдига!
Шаҳарчанинг одамлари тонгда тўпландилар. Катталардан болакайлар кўп эдилар. Хатто улар артистларнинг олдига кириб кетишди. Бироз хафа этишди...
Охири ўйин бошланди.
Энг биринчи «десант» сахнага ташланди.
БУ - МАСҲАРАБОЗ ЭДИ УНИНГ ЮЗЛАРИДА ПАРДОЗ

Сухбатдошимиз икки опера ва икки симфония, куплаб квартет, соната ва романслар, саксонга яқин болалар қушиқлари ва яна куплаб мусиқий асарлар муаллифи.

Унинг қушиқларини бир марта эшитиб, кейин хиргойи қилиб юрганигини сезмай қоласиз. Зеро, улар халқ орасида «Қалдирғоч қанотида келган қушиқлар» деб ном олгани бежиз эмас. Қахрамонимиз мусиқалари ёқимли оҳанглари, завқли усуллари, чолғу оҳанглирининг хилма-хиллиги билан ажралиб туради.

Истараси иссиқ, чехраси очик бўлгани учунми, уни бир қуришдаёқ эслаб қоласиз. Агар унга ишингиз тушиб қолгудек бўлса, сира унутолмайсиз, чунки у одамларга беминнат яхшилик қилишни ёқтиради.

Келинг, қахрамонимизни таништирай: у — болаларнинг сеvimли бастакори Аваз Мансуров! Авазжон болалар билан ишлашни ниҳоятда яхши қуради. Шунинг учунми, уни купинча болалар қуршовида қуради.

— Халқимизда «қуш уясида кўрганини қилади», деган гап бор, — дея сухбатга тортаман уни. — Бу гап худди сиз учун айтилгандек. Чунки сиз устоз санъаткор, Ўзбекистонда хизмат кўрсатган маданият ходими, раҳматли Мақсудали Мансуровнинг тўнғич фарзандисиз. Ижодий йўлингизни топишингизда бу ҳол ўрин тутгандир-а?

— Албатта. Чиндан ҳам «уямизнинг» муҳити санъатга кун-

гил қуйишим учун катта хизмат қилган. Дадам санъаткор, уйимиз ташриф буюрган санъаткорлар билан туларди. Узимиз ҳам турли томоша ва концертларга тез-тез бориб турардик. Дадамлар «Менинг углим бастакор буладилар», деб қулоғимга куйганлари худди кечагидек ёдимда.

— Одатда, бола бошидан, дейишади. Билишимча, сиз бастакорликни жуда эрта бошла-

нинг таъсири борми?

— Ҳа, улар билан 20 йил аввал танишганман. Уларнинг буюртмаси билан «Кел, бахт куйин куйлайлик!», «Қурқмас капитан», «Оқ каптарнинг парвози», «Кел, югурайлик!» каби куплаб болалар қушиқларини яратганман. Хуллас болаларни сеvimшимда, улар учун ижод қилишни асосий мақсад қилиб олишимда Шермат аканинг хизматлари катта. Шуни айтиб

ноқ оҳанглар Қуқон қизиқчилиги ё аскиячилигидан сугрилган бўлса ажаб эмас... Бир вақтлар Муҳиддин Дарвешов билан Қуқон халқ театрида бирга роллар уйнаганимизни фахр билан эсламан.

— Миллий анъаналар, мусиқа соҳасидаги халқимизнинг бой мероси ҳам ижодингизга тўғридан-тўғри таъсир этадими? Бу меросга тез-тез муурожаат қилиб турасизми?

ижодининг ҳам ўзига хос техникаси мавжуд. Уни ривожлантириш учун нима қилиш керак?

— Бунинг учун ижодкор мусиқа меросимиздан, бу санъатнинг барча жанрлари ривожидан, йўналишларидан хабардор бўлиши зарур. Бастакор замон талабини яхши англаб, ўз мусиқий услубини топа олганидагина эл оғзига тушиши мумкин.

— Маълумки, қушиқ шоир ва бастакорнинг ижодий ҳамкорлигида вужудга келади. Сиз қайси шоирлар билан кўпроқ мулоқотда бўласиз?

— Қушиқ яратилишида куплаб шоирларнинг ижодига муурожаат қилишга тўғри келади. Ажойиб шоирларимиздан Пулат Мумин, Нормурод Нарзуллаев, Абдусайд Кучимов, Қамбар Ота қабилар билан купроқ мулоқотда буламан. Марҳум шоир ва журналист Хуршид Қаюмов билан ҳам куп ижодий ҳамкорлик қилганмиз.

— Ёш газетхонларга, бўлажак бастакорларга қандай тиллақларингиз бор?

— Мустақил Республикаимиз равнақиға узларининг муносиб улушларини қушиб келаётганларга сиҳат-саломатлик, бахт-саодат тилайман. Мусиқаларимиз уларнинг ҳаётларига шерик бўлиб, кумақлашаверсин! Булажак бастакорларга эса, улар энг аввало ватанига, халқига хизмат қилишини уйлашлари лозим эканини эслатиб қўймоқчиман.

Сухбатдош Муҳсин
ГАНИЕВ

ЕТТИ ТОВУШ МЎЪЖИЗАСИ

гансиз. Ўшанда неча ёшда эдингиз?

— Мен 9-10 ёшимдан янги куйларни хиргойи қила бошлаганман. Буларни эшитган домламиз Мамут ака Юсуф ўғли Чурлу менга мусиқа ёзишни маслаҳат бериб, йўлга солганлар. 15 ёшимда «Қизча ва тулки» эртаги асосида фортепиано учун куй яратиб, уни биринчи маротаба нота қоғозига туширгандим. Эсимда, кичкиналигимда Қуқондаги 18-мактаб ўқитувчиси Адҳамжон Мамаюсупов ургатган «Куйлайман» қушиғи билан телевизорда чиққандим. Ушандан кейин мени курганлар: «Ана, «Мен халқимнинг бахт-иқболини куйлайман», келяпти», — дейишарди.

— Маълумки, қайнотангиз, Шермат ака Ёрматов, ажойиб инсон, иқтидорли бастакор. Айтинг-чи, ижодингизда Шермат ака ижодий фаолиятлари-

қуяйки, хизматларингизга дилдан баҳо бериб купроқ миннатдор була оладиган, соф кунгилдан чапак чаладиган томошабинлар асосан болалардир... Сочларимга оқ оралаган бўлса-да, кунгил болаларникидек.

— Қизиқ, баъзан минг-минглаб сўзлардан кераклисини ҳеч тополмай, хуноб бўласан, киши. Сиз бастакорлар, атиги етти товушни бир-бирига улаб, ажойиб куйлар яратасизлар. Бунда не сир бор?

— Аввало яратганнинг узи сабабчи, қолаверса, сеҳрли оҳангларнинг сирли олами — «7» сонининг илоҳийлигида гап куп.

— Басталаган асарларингиз орасида ҳазил қушиқлар кўп. Бунинг сабаби нимада? Қуқон қизиқчи ва аскиячиларининг таъсири борми?

— Халқимиз хушчақчақ ҳазил қушиқларим, мусиқали комедия ё эртақларимдаги қув-

— Албатта. Бастакор халқдан олиб, халққа қайтаради. Ортиқча зуриқишнинг ҳожати йўқ... Ёзининг жазирама кунда олдингизда учраб қолган булоқ суви қанчалик қадрли бўлса, халқимизнинг бой мероси бастакор ижодиёти учун шунчалик муҳим... Кичкиналигимда дадамлар мени тез-тез Қуқондаги истироҳат боғининг чойхонасида утириб, хониш қилаётган ажойиб санъаткор Расул қори Мамадалиевнинг рупараларига утқазиб, қулоқ солдирганлари ҳануз ёдимда...

— Илҳомсиз ижод бўлмайди. Илҳомни «қидириб» қолган пайтларингиз бўлганми?

— Илҳомни керак бўлган фурсатда чақира олиш — профессионал ижодкорга хос муҳим сифатдир. У эса тинимсиз меҳнат натижасида шаклланади.

— Ижодиётнинг ҳар бир тунда бўлгани каби, бастакорлар

Биз севган ижодкорлар

Сайёралар заррасин
Ердаги Сайёрасин
Ёши энди бир ярим
Умрин берсин худойим.
Толе ёрқин қизалоқ,
Юрти эркин қизалоқ.

СОВҒА

Туғилган куним
Дадам ва ойим
Қилдилар менга
Мусиқий совға.
Ёзув битилган
«Maden in jaran»
Мен токка улаб,
Тугмасин бураб
Уқсам аввало
Келди зўр наво.
Гоҳида сўзлар
Ўзга элатлар.
Қўл урдим яна
Бошқа тугмага
Митти кулчадек
Елим гилдирак
Айланиб бирдак
Мисоли паррак
Турфа куй-оҳанг
Таратар жаранг.
Иккинчи юпқа
Гардиши пастда
Ўрарди аста
Жигарранг тасма.
Тинглайман ҳар он
Чўнг магнитофон,
Миннатдор эдим
Раҳматлар дедим
Дадажонимга,
Ойижонимга.
Аммо одатим
Муқаррар аҳдим
Авалло ўқиш,
Уйдаги юмуш.

ТОВУҒИМ

Товуғим бор нақ қундуз,
Ўроқ тумшук, мунчоқ кўз,
Тугма қулоқ, ним тож ёй,
Думи гажжак ёқимтой.
Бичими хуш товуғим,
Ёқимтойим товуғим.
Эрта тонгда шайланар,
Ҳовли-сахн айланар.
Курт-қумурсқа, ушоқ-нон

Қидирдим топар кон.
Ишчан асл товуғим,
Санитарка товуғим.
Мояк қўйсанг бўйлайди,
Тўлғоғи тинч қўймайди.
Қарабсизки ўтмай зум
«Қа, қа, қа...!» олинг тухум.
Хазинадор товуғим,
Суронбардор товуғим.
Товуғимни сийлайман
Ундан донни қиймайман,
Меҳрим тафтин сезади
Атрофимда кезади.
Овунчоғим товуғим,
Жониворим товуғим.

Сотволди ЙУЛДОШЕВ

ҚИЗАЛОҚ

«Сайёра!» денг ялт қарар,
Митти юлдуздек турар.
Сўз қотсангиз кулади,
Савол-жавоб қилади.
Хўшчоғ, тийрон қизалоқ,
Майин, бийрон қизалоқ.

Икки юзи қўш ширмон,
Сочлар баъзан паришон.
Қошлари майса ниҳол,
Зираклари ёқут хол.
Мисли қўғирчоқ қизалоқ.
Кўзлар мунчоқ қизалоқ.
Қалпоқчаси айлана
Офтобдан сақлар пана,
Кўйлакчаси бурмали
Туфлисиси алвон рангли.
Бичими хуш қизалоқ,
Башанг, одми қизалоқ,

